

“Barn som snubblar utan snubbeltråd”

En studie om hur barn i grovmotoriska svårigheter kan stöttas, stimuleras och utmanas i förskolan

Azhar Al-Fadli
Sara Hofberg Berggren

Student
Ht 2017
Examensarbete, 15 hp
Förskolläraryrket 210 hp

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att belysa verksamma förskollärares upplevelser av arbetet med att stötta, stimulera och utmana barn i grovmotoriska svårigheter. Denna studie är således en kvalitativ studie med semistrukturerade intervjuer med sex förskollärare på sex olika förskolor. Studiens forskningsfrågor har behandlat verksamma förskollärares upplevelser av deras arbetssätt, erfarenheter och orsaker till att barn befinner sig i grovmotoriska svårigheter samt förutsättningar för att stötta, stimulera och utmana dessa barn i förskolan. Denna studie har sin utgångspunkt i ett relationellt perspektiv där barn beskrivs som att de befinner sig *i* svårigheter. Det framgår i vår studie att samtliga informanter beskriver att de arbetar med att stötta, stimulera och utmana barn i svårigheter i deras grovmotorik i både vardagssituationer och i lärarledda aktiviteter, vilket lyfts av tidigare forskning som angeläget. Informanterna har varierande erfarenheter av barn i grovmotoriska svårigheter. Orsaker till att barn befinner sig i svårigheter i grovmotoriken framgår i denna studie som komplext och beroende av arv, miljö, omgivning samt möjligheter till att öva, vilket sociokulturell teori betonar. Viktiga slutsatser från denna studie är att miljön och förskollärarens roll är central för barns grovmotoriska utveckling samt att förskolans förutsättningar för att stötta, stimulera och utmana barn i deras grovmotoriska utveckling har försämrats exempelvis genom större barngrupper.

Nyckelord: motorik, motorisk utveckling, rörelse, fysisk aktivitet, förskollärare

Innehållsförteckning

INLEDNING	1
SYFTE.....	1
FRÅGESTÄLLNING.....	1
BAKGRUND	2
DEFINITION AV CENTRALA BEGREPP	2
TEORIER OM MOTORISK UTVECKLING	2
<i>Historisk bakgrund</i>	2
<i>Nyare teorier och synsätt på motorisk utveckling</i>	3
<i>Teoretiska perspektiv på barn i behov av stöd</i>	3
GROVMOTORIK I FÖRSKOLAN	4
<i>Svårigheter i motoriken</i>	4
<i>Vikten av att barn får öva</i>	5
<i>Lärlarleda aktiviteter i förskolan</i>	6
<i>Den fria leken</i>	7
<i>En positiv och lekfull atmosfär</i>	7
<i>Observation av barns grovmotoriska utveckling</i>	8
<i>Bedömning av barns utveckling</i>	8
FÖRSKOLANS STRUKTURELLA FÖRUTSÄTTNINGAR.....	8
<i>Förskolepersonal</i>	9
<i>Organisering i förskolan</i>	9
<i>Vikten av en god miljö</i>	9
<i>Utomhusmiljön på förskolan</i>	10
<i>Inomhusmiljön i förskolan</i>	10
<i>Stöd från andra professioner</i>	11
SAMMANFATTNING AV BAKGRUND	11
METOD	12
DATAINSAMLING	12
URVAL.....	12
UPPLÄGGNING OCH GENOMFÖRANDE	13
DATABEARBETNING.....	14
UTFORMNING AV INTERVJUFRÅGOR	14
FORSKNINGSETISKA PRINCIPER.....	15
METODDISKUSSION	15
RESULTAT	17
HUR BESKRIVER FÖRSKOLLÄRARE ATT DE ARBETAR MED ATT STÖTTA OCH UTMANA BARN I GROVMOTORISKA SVÅRIGHETER?	17
<i>Stötta, stimulera och utmana barnen i förskolan</i>	17
<i>Förskolans vardag</i>	17
<i>Planerade aktiviteter i förskolan</i>	18
<i>Observation, reflektion och dokumentation</i>	19
VILKA ERFARENHETER AV BARN I GROVMOTORISKA SVÅRIGHETER HAR FÖRSKOLLÄRARE OCH VILKA ORSAKER TILL DESSA SVÅRIGHETER BESKRIVS?	20
<i>Informanternas erfarenheter</i>	20

<i>Orsaker till grovmotoriska svårigheter</i>	20
VILKA MÖJLIGHETER OCH HINDER BESKRIVER FÖRSKOLLÄRARE FINNS I ARBETET MED FOKUS PÅ BARN I GROVMOTORISKA SVÅRIGHETER?	21
<i>Förskolepersonal</i>	21
<i>Stöd för förskolepersonal och barn</i>	22
<i>Tid och ekonomi</i>	22
<i>Utomhusmiljön</i>	22
<i>Inomhusmiljön</i>	23
<i>Material</i>	24
<i>Barngrupp</i>	24
<i>Hem och vårdnadshavare</i>	25
SAMMANFATTNING AV RESULTAT	25
ANALYS	26
HUR BESKRIVER FÖRSKOLLÄRARE ATT DE ARBETAR MED ATT STÖTTA, STIMULERA OCH UTMANA BARN I GROVMOTORISKA SVÅRIGHETER?	26
<i>Att stötta, stimulera och utmana barn i deras grovmotorik</i>	26
VILKA ERFARENHETER AV BARN I GROVMOTORISKA SVÅRIGHETER HAR FÖRSKOLLÄRARE OCH VILKA ORSAKER TILL DESSA SVÅRIGHETER BESKRIVS?	26
<i>Vanligt med barn i grovmotoriska svårigheter?</i>	26
<i>Orsaker och perspektiv på barn i grovmotoriska svårigheter</i>	27
VILKA MÖJLIGHETER OCH HINDER BESKRIVER FÖRSKOLLÄRARE FINNS I ARBETET MED FOKUS PÅ BARN I GROVMOTORISKA SVÅRIGHETER?	27
<i>Personal och större barngrupp</i>	27
<i>Stöd från andra professioner</i>	28
<i>Tid</i>	28
<i>Miljön</i>	28
DISKUSSION	30
<i>De äldre barnen prioriteras</i>	30
<i>Observation av barns grovmotoriska utveckling</i>	30
<i>Komplexiteten i att följa och bedöma barns grovmotoriska utveckling</i>	31
<i>Erfarenheter, teorier, perspektiv och orsaker</i>	32
<i>Förskolans strukturella förutsättningar</i>	34
SLUTSATSER	35
VIDARE FORSKNING	35
REFERENSLISTA	36
MISSIVBREV	40
SAMTYCKESBLANKETT	41
INTERVJUGUDIE	42

Inledning

Lek och rörelse är en stor del av förskolan och detta är motorn i barns utveckling (Pagels & Raustorp, 2013). En stor del av barns grovmotoriska utveckling sker just i förskolan så förskolläraren bär därmed på ett stort ansvar för att stötta och stimulera barns grovmotoriska utveckling (Hwang & Nilsson, 2011; Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002; Skolverket, 2016; Wikland, 2013). Förskolan styrs av en läroplan (Skolverket, 2016) och i den så står det att förskolan ska stötta, stimulera och utmana barnets motoriska utveckling och lärande. Förskolan ska även enligt läroplanen särskilt uppmärksamma barn som befinner sig i svårigheter av olika slag. Forskare redogör att det är väsentligt att observera och följa barns rörelseinläring och vikten av tidiga stödinsatser för barn i svårigheter i sin grovmotorik (Ericsson, 2005; Osnes, Skaug & Eid Kaarby, 2012; Sigmundsson & Pedersen, 2004).

Vikten av fysisk aktivitet har uppmärksammats i forskning sedan mitten av 1990-talet (Hannaford, 1997; Pagels & Raustorp, 2013). Trots detta verkar barns grovmotorik hamnat i skymundan både i samhället i stort och i förskolans verksamhet (Fridolin & Nilsson, 2016; Fridolin & Wikström, 2016; Hannaford, 1997; Nöjd, 2011; Osnes m.fl., 2012). Vi upplever att detta även avspeglar sig på vår förskollärarytelse. Vi är båda väldigt aktiva personer som har intresse för fysiska aktiviteter och anser grovmotoriken vara en viktig del av förskolan och har därför valt att fördjupa oss inom detta område.

I denna studie har vi för avsikt att uppmärksamma hur barns grovmotoriska utveckling kan stötta, stimuleras och utmanas i förskolan samt vad som påverkar detta arbete med fokus på barn som befinner sig i svårigheter i sin grovmotorik. Detta då vi tänker att förskollärares arbetssätt kommer bli extra angeläget för barn i svårigheter i sin grovmotorik. Vi vill öka kunskaper inom området genom verksamma förskollärares erfarenheter och perspektiv angående barn i grovmotoriska svårigheter eftersom de bär på ett stort ansvar för att stötta, stimulera och utmana barn i deras grovmotoriska utveckling.

Syfte

Syftet med denna studie är att belysa verksamma förskollärares upplevelser av arbetet med att stötta, stimulera och utmana barn i grovmotoriska svårigheter.

Frågeställning

Hur beskriver förskollärare att de arbetar med att stötta, stimulera och utmana barn i grovmotoriska svårigheter?

Vilka erfarenheter av barn i grovmotoriska svårigheter har förskollärare och vilka orsaker till dessa svårigheter beskrivs?

Vilka möjligheter och hinder beskriver förskollärare finns i arbetet med fokus på barn i grovmotoriska svårigheter?

Bakgrund

I denna del börjar vi med att definiera de centrala begreppen motorik och motorisk utveckling. Vidare lyfts olika teorier angående barns grovmotoriska utveckling i en historisk bakgrund och i en del med nyare teoretiska perspektiv som är relevanta för vår studie. Utöver detta så behandlas förskolans arbete med att stötta, stimulera och utmana barn i grovmotoriska svårigheter samt förskolans strukturella förutsättningar. Avslutningsvis sammanfattar vi kort denna del.

Definition av centrala begrepp

Motoriken definieras i Nationalencyklopedin som rörelseförmåga eller rörelsemönster (NE, 2017). Osnes m.fl. (2012, s 98) beskriver att motorik innefattar allt som har med rörelse att göra. Rörelser sker genom ett samspel mellan många av kroppens olika delar, såsom hjärnan, nervsystemet och musklerna. Det finns flera sätt att dela in motorik på, men ett vanligt sätt är att dela in motoriska färdigheter i grovmotorik och finmotorik. Det finns ingen tydlig skillnad mellan dessa, men det vanliga är att definiera *grovmotorik* som stora rörelser som utförs av stora muskelgrupper (till exempel armar, ben eller rygg), dessa rörelser kräver mindre precision än finmotorik (Jagtøien, 2002, s 60; Sigmundsson & Pedersen, 2004, s 20-21). Hammar, Johansson (2008, s 19) och Jagtøien m.fl. (2002, s 60) beskriver att *finmotoriska* färdigheter istället handlar om små muskler eller muskelgrupper som kräver hög grad av precision (som exempelvis rörelser av händer, ögon, fötter eller mun).

Den *motoriska utvecklingen* kan definieras som något som sker över tid, vidare beskrivs det att utveckling vanligtvis mäts i förhållande till ålder. Utvecklingen kan även relateras till färdighetsnivå (Sigmundsson & Pedersen, 2004, s 17).

Teorier om motorisk utveckling

Det är viktigt att inledningsvis i detta avsnitt betona att det finns många olika teorier om barnets generella utveckling, men ingen av dessa har blivit tillräckligt dokumenterade för att kunna påstås vara sanning (Sigmundsson & Pedersen, 2004).

Historisk bakgrund

De tidigaste utvecklingsteorierna om barnets utveckling kallas preformationistiska teorier. De härstammar från medeltiden där det ansågs att barnet föddes som en färdigutvecklad människa som enbart behövde växa till sig (Sigmundsson & Pedersen, 2004). Dessa teorier ersattes under 1900-talet av mognadsbaserade teorier vilka kallas predeterministiska epigenes som kom att dominera fram till 1970-talet. En av de stora teoretikerna inom denna teori var Piaget (1896-1980) som 1952 lanserade sin utvecklingsteori. De *mognadsbaserade* teorierna grundar sig i att barnets utveckling är förutbestämd oavsett vilken miljö barnet befinner sig i. Vidare innehåller dessa teorier utarbetade skalor över vad det som kan benämnas som normala barn bör klara av på olika åldersnivåer. När barnet är moget kommer hen att ta nästa steg i sin utveckling enligt de mognadsbaserade teorierna (Sigmundsson & Pedersen, 2004, s 26). Under 1970-talet började kritik riktas mot de mognadsbaserade teorierna av bland annat

Connolly, som menade på att utveckling sker genom samspel mellan arv och miljö, vilket var början till de probabilistiska teoriernas genomslag (Sigmundsson & Pedersen, 2004; Ericsson, 2005). Vygotskij (1896-1934) är en av de stora teoretikerna inom detta som slog igenom långt efter sin död med sitt *sociokulturella perspektiv* på lärande. Denna teori framhäver: "Den enskilda individens utveckling som en del av en omfattande social och historisk process" (Askland & Sataøen, 2003, s 196). Att miljön inkluderades som en viktig faktor för barnets utveckling innebar att barnets utveckling inte längre kunde ses som förutbestämd (Sigmundsson & Pedersen, 2004). Miljön har fortsatt tillskrivits en allt större roll för barnets utveckling (Ericsson, 2005; Sigmundsson & Pedersen, 2004).

Nyare teorier och synsätt på motorisk utveckling

Jagtøien m.fl. (2002) beskriver den motoriska utvecklingen ur ett helhetstänk, där kropp, känslor och tankar är sammanvävda till en helhet. Fortsättningsvis beskriver de utveckling som en process knuten till vissa faser i livet som sker i samspel mellan arvsbetingade processer (växande och mognad), stimulering från miljön samt genom aktivitet som ger erfarenhet och lärande. Det senare beskriver de som ytterst viktigt för att utveckling ska ske. Osnes m.fl. (2012) beskriver liknande att den motoriska utveckling påverkas av fysiologiska och anatomiska förhållanden, den sociala, psykiska och fysiska miljön, men de tillägger även motivation och självuppfattning som påverkande faktorer.

Motorisk utveckling kan antingen bindas till en viss fas i livet där motorisk utveckling ses som att den endast sker medan människan är barn eller som en livslång process. Ericsson (2005), Sigmundsson och Pedersen (2004) argumenterar för att motorisk utveckling är en livslång process, vilket innebär att motorisk utveckling är samma som motoriskt lärande. Ellneby (2007) beskriver däremot att barnets grovmotoriska utveckling börjar hos det nyfödda barnet och pågår tills barnet är cirka sju år, då barnet nästan är färdigutvecklat i sin motorik. Ellneby (2007) samt Hammar och Johansson (2008) redogör för en likartad uppfattning gällande barnets grovmotoriska utveckling. Författarna beskriver att barns rörelseutveckling har fyra faser som börjar med reflexstyrda rörelser, via symmetriska och viljestyrda rörelser som avslutningsvis leder till automatiserade rörelser.

Teoretiska perspektiv på barn i behov av stöd

Nedan presenteras två teoretiska perspektiv på barn i behov av stöd, det relationella perspektivet och det kategoriska perspektivet. Det relationella perspektivet är en utgångspunkt i denna studie.

Det *relationella perspektivet* kan förenklat beskrivas som att barnet ses som att det befinner sig i svårigheter vilket påverkas av förhållandet, samspelet eller interaktionen mellan olika aktörer, exempelvis habilitering, föräldrar och förskola (Emanuelsson, 2001, s 23; Persson, 1998, s 31). Vidare förklaras det relationella perspektivet på följande vis:

Förståelsegrunden för handlandet står alltså inte att finna i en enskild individs uppträdande eller beteende. Men ett relationellt perspektiv innebär dessutom att elevens förutsättningar i olika

avseenden också ses relationellt, dvs förändringar i elevens omgivning förutsätts kunna påverka hans eller hennes förutsättningar att uppfylla vissa på förhand uppställda krav eller mål. (Persson, 1998, s 30)

Askland och Sataøen (2014) beskriver ett relationellt synsätt på barn i svårigheter som är situationellt och beroende av ett sammanhang. De skriver att förskollärare bör skapa sig en uppfattning om orsaker till förändringar och kunna analysera händelser utifrån den betydelse det har för barnet, konsekvenser för den pedagogiska miljön och barnets relationer i den. Förskollärare ska kunna se normeringar som en del av kontexten och systemet barnet ingår i. I förskolans läroplan så står det att “arbetslaget ska ge stimulans och särskilt stöd till de barn som befinner sig i svårigheter av olika slag” (Skolverket, 2016, s 11).

Det *kategoriska perspektivet* innebär förenklat att barn kategoriseras och att barnets svårigheter ses som inneboende hos barnet, det beskrivs då som en svårighet som barnet *har* eller som ett barn *med* svårigheter. Orsakerna till svårigheter anses vara medfödda eller på annat sätt individbunden, exempelvis begränsad begåvning eller hemförhållanden (Emanuelsson, 2001, s 23; Persson, 1998, s 31). Emanuelsson lyfter att det kategoriska perspektivet är relevant när det handlar om förståelsen av funktionshinder som exempelvis blindhet, dövhet och rörelsehinder. Vidare beskriver forskaren dock att det kategoriska perspektivet har mycket begränsad pedagogisk användbarhet, att det inte ger någon hjälp “...i det pedagogiska arbetet och framför allt när det gäller långsiktig utveckling av detta” (Emanuelsson, 2001, s 131).

Emanuelsson (2001) och Persson (1998) lyfter att det ena perspektivet inte behöver utesluta det andra. Persson beskriver att båda synsätten behövs. Det kategoriska perspektivet svarar för mer kortsiktiga lösningar på akuta problem. I ett relationellt perspektiv däremot så är det långsiktiga lösningar som inte främst svarar till problemet här och nu. Vidare beskrivs det som ett förändringsarbete som tar tid och som verkar begränsas utav bland annat resursbegränsningar (Emanuelsson, 2001; Persson, 1998). Emanuelsson lyfter att:

De behov av hjälp och stöd som är direkt relaterade till exempelvis ett funktionshinder är naturligtvis desamma oberoende av det ena eller andra förståelseperspektivet i specialpedagogisk forskning och verksamhet. Det pedagogiska bemötandet av behoven blir dock olika. (Emanuelsson, 2001, s 132)

Grovmotorik i förskolan

I denna del kommer orsaker till grovmotoriska svårigheter beskrivas. Vidare kommer vikten av att öva grovmotoriska färdigheter både i den fria leken och i lärarledda aktiviteter behandlas samt betydelsen av att observera och följa barns grovmotoriska utveckling i förskolan.

Svårigheter i motoriken

Orsakerna till svårigheter i motoriken är komplexa, barn med motoriska svårigheter är inte någon homogen grupp beskriver Haug (refererad i Jagtøien m.fl., 2002, s 113). Vidare

beskriver de att svårigheter i barns motorik bland annat kan bero på ärftliga faktorer, psykiska problem, hämmad utveckling, försening i motorisk utveckling eller att sinnen inte fungerar tillräckligt (Jagtøien m.fl., 2002). Forell och Holmström (2010) har gjort en studie om sex förskollärares syn och arbetssätt när det kommer till barn i motoriska svårigheter. Av dessa förskollärare hade alla stött på barn i motoriska svårigheter. Jagtøien m.fl. (2002) beskriver att allt fler barn verkar ha svårigheter med motoriska färdigheter. Författarna lyfter samtidigt att de flesta barn brukar utveckla sin motorik på ett sätt som kan beskrivas som normalt för barnets ålder och att detta sker även utan medvetenhet från omgivningen eller barnet själv.

Om ett barn inte klarar av att utföra en given rörelseuppgift beskriver Jagtøien m.fl. (2002) det som mindre viktigt att bestämma hur långt efter, det som kan benämnas som, en normal utveckling ett barn befinner sig. Fortsättningsvis understryker de att det är viktigare att undersöka orsaker till att barnet inte bemästrade rörelsen. Osnes m.fl. (2012) påpekar att det finns risk att det läggs för mycket fokus på det barnet inte kan och att uppmärksamheten främst riktas mot att träna dessa färdigheter. De menar att det kan vara mer ändamålsenligt att fokusera på hur barnen kan ges goda upplevelser av motorik oavsett vilka färdigheter de har. Författarna lyfter att förskolepersonal måste utgå från varje enskilt barns möjligheter, det barnen redan kan och främja nya rörelser (a.a.).

Vikten av aktiva förskollärare som stöttar och hjälper barn med motoriska svårigheter belyses av flera författare (Ericsson, 2005; Jagtøien m.fl., 2002; Osnes m.fl., 2012; Sigmundsson & Pedersen, 2004; Vanderloo, Tucker, Johnson, Burke & Irwin, 2015). Ericsson (2005) betonar vikten av stödinsatser tidigt för barn med motoriska svårigheter och att detta stöd bör ges i förskolan. I förskolans läroplan (Skolverket, 2016) står det att förskolepersonal särskilt ska "uppmärksamma och hjälpa de barn som av olika skäl behöver stöd i sin utveckling" (s 11). Osnes m.fl. (2012), Sigmundsson och Pedersen (2004) lyfter att det i vissa fall behövs sättas in åtgärder för att förbättra motoriken hos ett barn. De beskriver att barn inte växer ifrån ogynnsamma rörelsemönster, att barn som har motoriska problem i fem till sex års ålder har kvar dessa problem även när de är tio till tolv år om inga åtgärder görs. Ericsson (2005) lyfter att pedagogiska åtgärder kan vara avgörande för vilka möjligheter till inläring ett barn har och hur ett barn med motoriska brister och koncentrationssvårigheter uppfattar sig själv. Förskolans läroplan (Skolverket, 2016) betonar även att:

Verksamheten ska anpassas till alla barn i förskolan. Barn som tillfälligt eller varaktigt behöver mer stöd och stimulans än andra ska få detta stöd utformat med hänsyn till egna behov och förutsättningar så att de utvecklas så långt som möjligt. Personalens förmåga att förstå och samspela med barnet och få föräldrarnas förtroende är viktig, så att vistelsen i förskolan blir ett positivt stöd för barn med svårigheter. (s 5)

Vikten av att barn får öva

Vikten av att barn i svårigheter med sin grovmotorik erbjuds många tillfällen och möjligheter att öva sin grovmotorik framgår av flera författare och forskare (Ellneby, 2007; Ericsson, 2005; Ericsson, Grahn & Skärbäck, 2009; Jagtøien m.fl., 2002; Wikland, 2013). Ellneby (2007) menar att: "Den bästa träningen får barnen genom att vi ger dem tillfälle att röra sig

dagligen, gärna ute” (s 77). Jagtøien m.fl. (2002) beskriver också att det är viktigt att barn får möjlighet till fysisk aktivitet varje dag. Vidare understryker Ellneby (2007) att det inte finns några genvägar till motorisk utveckling. Det krävs mångfaldig upprepning av en specifik rörelse för att lyckas. Ericsson (2008) beskriver att: “Säkerhet i kroppsrörelser ger rörelseglädje och stärkt fysisk självkänsla, vilket kan vara en bra grund för all inlärning” (s 5).

För att motorisk utveckling ska kunna ske menar både Ellneby (2007) och Jagtøien m.fl. (2002) att det är väsentligt att grundläggande rörelser automatiseras. De grundläggande rörelserna är enligt författarna: åla, krypa, rulla, snurra runt, gå, springa, hoppa, landa, klättra, kasta, fånga, sparka och dämpa. Ellneby (2007) tillägger även att resa sig som en grundläggande rörelse. Jagtøien m.fl. (2002) beskriver förenklat automatiserade rörelser, som när personen kan använda grundmönstret i olika situationer, i olika miljöer samt i olika sammanhang. Att en rörelse upprepas ofta är en grundläggande förutsättning för automatisering av rörelser vilket är en central del i den motoriska utvecklingen. De yrkar på att barnen behöver tid och variation i sin vardag för att automatisera de grundläggande rörelserna (a.a.). Ellneby (2007) och Jagtøien m.fl. (2002) betonar vikten av att barnen får automatisera grundrörelserna för att kunna delta i olika lekar och för att underlätta för lärande.

Läroleda aktiviteter i förskolan

Flera författare och forskare lyfter läroleda rörelseaktiviteter för att utmana barn i deras grovmotoriska färdigheter (Ericsson, 2005; Osnes m.fl., 2012; Sigmundsson & Pedersen, 2004). Osnes m.fl. (2012) beskriver att: “Varierande lekar och aktiviteter ger barnen bra motoriska upplevelser, en känsla av kompetens, samtidigt som koordinationsförmågan utvecklas” (s 8). Jagtøien m.fl. (2002) lyfter vikten av möjligheter till aktiviteter både utomhus och inomhus och att dessa aktiviteter kontinuerligt måste utvärderas. Sigmundsson och Pedersen (2004) anser att barn ges en bra grund för motorisk utveckling genom att förskolan med jämna mellanrum organiserar olika motoriska aktiviteter både inomhus och utomhus där alla barn deltar. Osnes m.fl. (2012) påpekar även att det är viktigt att förskollärarna tar vara på utomhusvistelsen och förhåller sig aktiva till barnens lek då det är en viktig del av den pedagogiska verksamheten.

Sigmundsson och Pedersen (2004) beskriver att i läroleda aktiviteter får alla barn möjlighet att under uppsyn av förskollärare få pröva på och inspireras till att utforska nya aktiviteter. Ericsson (2005) framhäver också detta och tillägger att detta kan hjälpa de barn som inte själva tar initiativ till att pröva sina motoriska färdigheter. Jagtøien m.fl. (2002) förespråkar att lärare ska erbjuda alla barn möjlighet att ingå i planerade läroleda aktiviteter där den yttre motivation (lärarnas motivation) kan utvecklas till inre motivationen (barnets egen motivation). Sigmundsson och Pedersen (2004) påpekar att uppgifterna gradvis bör göras svårare samtidigt som förskolepersonal gör barnet medvetet om sina framsteg. Att börja på en låg nivå och gradvis öka svårigheten är i praktiken en utmaning för förskollärare. Förskolans läroplan (Skolverket, 2016) lyfter att: “Alla barn ska få erfara den tillfredsställelse det ger att göra framsteg, övervinna svårigheter och att få uppleva sig vara en tillgång i gruppen” (s 5).

Sigmundsson och Pedersen (2004) beskriver att förskollärare ska vidta åtgärder när de noterat att ett barn är i motoriska svårigheter. Författarna lyfter att framgångsrika metoder har intensitet där förskolläraren övar med barnen minst två gånger i veckan och att det bara är två till tre barn i gruppen. De skriver att det är ganska vanligt att förskolor har rörelseaktiviteter i stora barngrupper som bara sker en gång i veckan, och att detta inte verkar ge några större effekter (a.a.). Ericsson (2008) lyfter att: "Ett barn som har svårigheter med någon av rörelserna, bör stimuleras att utföra olika övningar. Det bästa är att öva flera gånger varje dag, tills rörelserna är automatiserade" (s 5).

Den fria leken

Barn övar sin grovmotorik i leken (Jagtøien m.fl., 2002). Pagels och Raustorp (2013) framhäver lek och rörelse som en stor del av förskolan och som motorn i barns utveckling. Jagtøien m.fl. (2002) beskriver att barn lär sig genom att leka även om det inte är syftet med leken. Däremot går det inte att vara säker på vad de lär sig, men det är viktigt för barnet som individ att få leka. Barn leker för att leka och det bygger på lustfylldhet (Jagtøien m.fl., 2002). Rörelse är ett naturligt grundläggande behov hos barnet framför allt i förskoleålder (Ericsson m.fl., 2009; Jagtøien m.fl., 2002). Ellneby (2007) yrkar på att barn har en spontan lust till rörelse. Barn har ett eget driv att utvecklas i sina grovmotoriska färdigheter (Jagtøien m.fl., 2002). Även Ericsson (2005) betonar att barn har en benägenhet att utmana sig själva genom att de söker sig till grovmotoriska aktiviteter som de behöver öva på.

Jagtøien m.fl. (2002) påpekar att lärare ska inspirera barnen och försöka utveckla deras tillit till deras egna förmågor och färdigheter i olika former av lek. Barnens rörelseförmåga och erfarenheter är i sin tur viktiga i deras lek. De lyfter vikten av tid till barnens fria lek, där de lär utifrån sina egna förutsättningar och kan få större förståelse för sammanhang. Forell och Holmström (2010) lyfter att barn i motoriska svårigheter behöver få pröva själva utifrån deras egna förutsättningar. Jagtøien m.fl. (2002) beskriver att barn kan bearbeta det de upplevt och lära sig i sin egen takt i den fria leken.

En positiv och lekfull atmosfär

I en atmosfär där allt är på lek ges barnet förutsättningar till att våga pröva sådant de upplever som svårt samtidigt som de får erfarenheter av deras egna fysiska kapacitet (Jagtøien m.fl., 2002). Osnes m.fl. (2012) beskriver att förutom lärmiljön, är även den vuxnes uppträdande mycket betydelsefullt för hur barnet deltar i olika aktiviteter. Jagtøien m.fl. (2002) lyfter att genom att ge barnen positiva upplevelser i olika fysiska aktiviteter kan lärare inspirera barnen att själva leka fysiskt aktivt och då lägga en självinitierad grund för goda fysiska färdigheter och god hälsa. Ericsson (2005), Sigmundsson och Pedersen (2004) beskriver att övning måste vara roligt och kännas positivt och utmaningarna bör vara på en lagom nivå så att barnen kan uppleva att de lyckats, men fortfarande utmanas.

Sigmundsson och Pedersen (2004) framhäver vikten av att ofta ge positiv feedback till barnen, men att det måste vara ärligt beröm. De redogör för att barnen behöver extra uppmuntran när de upplever något som svårt och att förskolepersonal aktivt letar efter alla

små förbättringar. Vidare framhåller författarna att det är betydelsefullt att uppmärksamma barnen på deras egna framsteg. Ericsson (2008) belyser vikten av att övningarna inte får bli påtvingade och att känslan av att lyckas ökar barnets självkänsla och självförtroende. Ellneby (2007) framhäver att det är viktigt att lägga utmaningarna på en nivå som barnet klarar av och ge barnet massor av berättigat beröm och uppmuntran för hans kämpaglöd och inte för resultatet.

Observation av barns grovmotoriska utveckling

Osnes m.fl. (2012), Sigmundsson och Pedersen (2004) lyfter att det är väsentligt att observera och följa barns rörelseinlärning. Osnes m.fl. (2012) beskriver vidare att förskolepersonal har ett stort ansvar för att uppmärksamma barns utveckling och lärande när det kommer till motoriken. Författarna förespråkar att personalen observerar barnens rörelse i lek, och då observerar hur barnen hanterar rörelseutmaningar och hur de deltar i de kroppsliga lekarna. Ericsson (2008) lyfter att förskollärare ska observera barn i svårigheter med motoriken under en längre tid och att det bör följas upp efter ingripande för att se om det gett resultat.

Bedömning av barns utveckling

Skolinspektionen är en statlig myndighet som granskar förskolor och skolor (Skolinspektionen, 2017). Skolinspektionen (2011) förklarar att det i förskolan inte finns några mål angående vad barn ska uppnå vid olika tidpunkter eller åldrar. De ställer sig väldigt kritiska till kunskapskontroller och menar att det inte är förenligt med förskolans läroplan. De beskriver att barn utvecklas olika och att de inte ska jämföras med varandra. Enligt förskolans läroplan (Skolverket, 2016) ska förskolan ta tillvara på barns lust och nyfikenhet samt tilltro till sin egen förmåga. Skolinspektionen (2011) lyfter att observationer av barns utveckling inte ska göras i syfte att värdera eller betygsätta barnets prestationer, utan syftet ska vara att kunna möta barnet där det befinner sig. Detta möjliggör att förskolepersonal kan avgöra om särskilt stöd behövs så att enskilda barns speciella behov kan mötas. De lyfter att olika typer av material för att följa barns utveckling kan användas om det ingår som ett medel av flera i en allsidig uppföljning av det enskilda barnets utveckling och behov (a.a.).

Förskolans strukturella förutsättningar

Det finns många olika faktorer som påverkar förskolans arbete med att stötta och utmana barn i svårigheter med deras grovmotorik (Wikland, 2013). Både forskare och politiker har dessutom signalerat att barns fysiska aktiviteter har hamnat i skuggan av stillasittande aktiviteter och att det behövs mer grovmotorisk träning för barn (Fridolin & Nilsson, 2016; Fridolin & Wikström, 2016; Hannaford, 1997; Nöjd, 2011; Osnes, m.fl., 2012;). Osnes m.fl. (2012) lyfter att förskolan har stort fokus på språkinlärning och social förmåga och att risken finns att motoriken hamnar i skuggan av dessa. Wikland (2013) framhåller att: "Förskolan har goda förutsättningar för att utgöra en stödjande miljö för fysisk aktivitet för barn" (s 561), vilket är avgörande för barns fysiska aktivitet och hälsa.

Förskolepersonal

Förskolepersonal nämns som en faktor där bland annat personalens beteende och utbildningsnivå påverkar om miljön på förskolan är stödjande för fysisk aktivitet (McWilliams, Ball, Benjamin, Hales, Vaughn, & Ward, 2009; Wikland, 2013). Ericsson (2005, 2008) lyfter vikten av förskolepersonalens utbildning och kunskap om barns motoriska utveckling angående hur de kan stimulera den motoriska förmågan hos barnen samt hur de kan observera utvecklingen. Wikland (2013) tillägger personaltäthet som en påverkande faktor. Grahn (2007) beskriver att det för 20 år sedan (alltså 1997) gjordes många fler utflykter på förskolor och att detta beror på att det fanns mycket mer personal på förskolorna då. Vetenskapsrådet (2015) beskriver att barngruppens storlek även påverkar de pedagogiska relationerna inom verksamheten.

Organisering i förskolan

Organisering av förskoledagen är en annan faktor som framhävs av Wikland (2013). I organisering av förskoledagen så nämns bland annat typ av aktiviteter, arbetsorganisation, policys och framför allt utevistelsetiden betonas som viktig för barns möjligheter till fysiska aktiviteter (a.a.). McWilliams m.fl. (2009) beskriver mer utförligt att möjligheter till stillasittande aktiviteter och omgivning för stillasittande aktiviteter (exempelvis tv) har effekt på barns aktivitetsnivå. Grahn (2007) betonar vikten av att det finns tid för ostörda lekar samt att barnen får tid att utmana sig, pröva och undersöka. Fortsättningsvis ifrågasätter författaren om det idag är möjligt att ge barnen tid och plats med tanke på hur det ser ut i dagens samhälle.

Vikten av en god miljö

Miljön i och runt förskolan tas upp som en viktig faktor som kan påverka barns grovmotoriska utveckling (Ericsson m.fl., 2009; Jagtøien m.fl., 2002; Sigmundsson & Pedersen, 2004; Wiklund, 2013). Wiklund (2013) menar att: "En stödjande miljö för fysisk aktivitet i förskolan är så avgörande för barns fysiska aktivitet och hälsa att den måste stimuleras" (s 568). Ericsson m.fl. (2009) beskriver miljön som en möjlighet för att aktivt kunna påverka barns motoriska utveckling. Sigmundsson och Pedersen (2004) påstår till och med att miljön är den enda möjligheten för oss att kunna påverka barns motorik.

Alla olika miljöer som barnet ingår i under sin uppväxt kommer att bidra till att forma barnets motoriska utveckling (Sigmundsson & Pedersen, 2004). Hur viktig varje miljö är varierar för olika barn (a.a.). Osnes m.fl. (2012) beskriver att barnen agerar efter möjligheterna som miljön erbjuder. Ommundsen och Bar-Eli (refererad i Osnes m.fl., 2012, s 27) lyfter att studier visat att miljön påverkar barns känslor, tankar och handlingar i rörelsesituationer. Enligt förskolans läroplan (Skolverket, 2016) ska arbetslaget erbjuda en miljö för utveckling och lärande. Jagtøien m.fl. (2002) beskriver att det är värdefullt i sig att barn får många erfarenheter av rörelse i olika miljöer. Ericsson (2005) beskriver att förskolan ska: "Skapa miljöer som barn med olika svårigheter klarar av" (s 11). McWilliams, m.fl. (2009) tar upp fyra förutsättningar som har effekt på barns aktivitetsnivå som rör miljön. Dessa är tillfällen

till fysisk aktivitet både utomhus och inomhus, planerad omgivning för lek, portabla lekredskap och portabel omgivning.

Utomhusmiljön på förskolan

Framför allt lyfts utomhusmiljön som en viktig faktor därför att barnen där kan inspireras till fysisk aktivitet och utmanas till varierande och allsidiga rörelseerfarenheter av variationen av underlag, årstider och väder (Jagtøien m.fl., 2002; Osnes m.fl., 2012). Utomhus utmanas barnens grovmotorik på ett annat sätt än inomhus då utomhusmiljön erbjuder andra möjligheter (Osnes m.fl., 2012). Utomhusmiljön erbjuder större ytor för mer allsidig och varierad kroppslig lek. Lekar som kräver större utrymme blir möjliga, och de större ytorna möjliggör även lekar där både barn och vuxna kan delta (Osnes m.fl., 2012).

Utomhusmiljön på förskolan ska täcka många behov, vilket inte alla förskolor uppfyller (Ericsson m.fl., 2009; Grahn, 2007; Osnes m.fl., 2012). Brister i utomhusmiljön kan hämma den motoriska utvecklingen (a.a.). Grahn (2007) betonar att det är viktigt att miljön engagerar och intresserar barnen. Ericsson m.fl. (2009) lyfter att forskning visat att en rymlig och varierad utomhusmiljö med träd och buskar på förskolan gör att barns balans, styrka, koordination och koncentrationsförmåga utvecklas bättre än hos barn som har en utomhusmiljö på förskolor som saknar detta. Grahn (2007) gjorde en uppföljande studie angående utomhusmiljön på förskolor där 200 barn i åldrarna tre till fem år på elva förskolor deltog. Denna studie visade att skillnaderna var tydligast avseende balans, uthållighet i löpning och snabbhet, vighet samt signifikanta skillnader på barnens koordinationsförmåga. Ericsson (2005) lyfter att det vore önskvärt att alla förskolegårdar hade goda möjligheter för barnen att springa, hoppa, klättra, gunga, snurra, rulla, åla, krypa och balansera.

En norsk studie från 2001 visade signifikanta effekter på balans och koordination hos barn som lekte mångsidiga lekar i naturliga miljöer (Fjørtoft, 2001). Forskaren menar att detta är av stor vikt för barns generella bemästrande av deras egen kropp i relation till miljön. Vidare menar forskaren att det är en stark relation mellan strukturer i landskapet och lekens funktioner. Skogen lyfts som en miljö för lek och lärande som stimulerar den motoriska utvecklingen (a.a.).

Inomhusmiljön i förskolan

Inomhusmiljön lyfts i betydligt mindre utsträckning när det kommer till barns grovmotoriska aktiviteter. Jagtøien m.fl. (2002) lyfter att fysiska aktiviteter i inomhusmiljön begränsas mycket på grund av utrymme. Hur mycket detta begränsar barnens fysiska aktiviteter inomhus beror dock på förskolepersonalens förhållningssätt gentemot högre ljudnivåer och när de upplever kaos. Om de kan hantera en högre ljudnivå och det som kan kännas kaosartat så kan förskolepersonalen genomföra en rad olika aktiviteter, exempelvis sånglekar, klapplekar, dans till musik eller enklare regellekar inomhus. Dessa lekar kan inspirera barnen att utvecklas vidare i deras egna fria lekar (a.a.). Wikland (2013) lyfter också inomhusmiljön och tillägger lekredskap som viktigt för en stödjande miljö för fysisk aktivitet på förskolan.

Stöd från andra professioner

Barn i svårigheter med grovmotoriken erbjuds vanligen sjukgymnastik enligt Sigmundsson och Pedersen (2004). Förskolepersonal kan eventuellt få stöd från barnhälsovården som oftast har ett samarbete med förskolor, men så är inte alltid fallet. Det råder sekretess mellan förskolan och barnhälsovården, men om vårdnadshavare godkänner kan ett samarbete mellan dessa institutioner ske (Ekholm & Jonsell, 2017). Barnhälsovården följer barnets hela utveckling, så även motoriken från att barnet är nyfött till och med sex års ålder genom olika kontroller (Ekholm & Jonsell, 2017)

Sammanfattning av bakgrund

Det betonas i denna del att det finns många olika teorier angående barns grovmotoriska utveckling och vad som påverkar denna. Det relationella perspektivet lyfts i stor utsträckning i denna del där miljöns och förskollärares centrala roll i barnens grovmotoriska utveckling betonas. Vidare framhävs även vikten av att barn erbjuds många tillfällen att öva både i den fria leken och i lärarledda aktiviteter. Angående förskolans förutsättningar så framgår det att många olika faktorer kan påverka arbetet med att stötta och utmana barnens grovmotorik. Bland annat så lyfts brist på förskolepersonal, organisering av förskoleverksamheten, utrymme samt miljö för fysiska aktiviteter som viktiga påverkande faktorer.

Metod

I denna del presenteras hur studien genomförts och hur materialet bearbetats. Metoddelen är indelad i sex underrubriker: *Datainsamling*, *Urval*, *Uppläggning och genomförande*, *Databearbetning*, *Utformning av intervjufrågor* samt *Forskningsetiska principer*.

Datainsamling

I denna studie valde vi att göra en kvalitativ studie med semistrukturerade intervjuer (Dalen, 2015; Trost, 2010). Vi valde intervju som metod då vi ansåg att den var mest lämpad för vårt syfte med studien. Detta då intervjuer ger en insikt om informanternas egna erfarenheter och tankar samt ger innehållsrika svar inom det valda forskningsområdet (Dalen, 2015; Trost, 2010). Intervjun bestod av frågeområden som kan definieras som låg grad av standardisering, vilket innebär att vi var flexibla i intervjuerna på så vis att informanten till viss del fick styra ordningsföljden av frågeområdena som kom i den ordning det passade samt att följdfrågor formulerades beroende på informantens svar (Trost, 2010).

Urval

I denna studie valde vi att intervjua sex förskollärare från sex olika områden i en stad i norra Sverige. De förskolor som valde att medverka i denna studie valdes ur ett *bekvämlighetsurval*, vilket Trost (2010, s 140) förklarar är en vanlig och praktiskt metod för att få tillräckligt med informanter. Ett bekvämlighetsurval innebär enligt Trost att forskaren kontaktar de som finns tillgängliga för studien. Fem av förskolorna som vi kontaktade kände vi till sedan innan. I ett av våra sex områden kände vi inte till någon förskola och valde då den som var den som var lättast för oss att transportera oss till i detta området. Förskolorna som valde att medverka fick på egen hand avgöra vem av dem som skulle delta i studien. Det enda krav vi ställde var att de skulle ha förskollärexamen.

Informanterna som valde att medverka är sex behöriga förskollärare varav tre av dem har utbildat sig till något som då hette tidigare-lärare, vilket idag motsvarar grundlärarprogrammets utbildning som ger behörighet för förskoleklass upp till årskurs tre. Dessa tre informanter läste till en termin för att få behörighet som förskollärare. En av de tre andra informanterna utbildade sig till barnskötare och efter flera års erfarenhet så kunde hen komplettera denna utbildning med 50 högskolepoäng för att få behörighet som förskollärare. De övriga två utbildade sig till förskollärare på förskolläraryrket. Informanterna hade mellan 3-32 års erfarenhet av att arbeta inom förskolans verksamhet. Tre av informanterna jobbade i en åldersindelad barngrupp och resterande tre jobbade i en åldersblandad barngrupp. Flera av informanterna hade dock erfarenheter av att arbeta med alla åldrar.

Vi har valt att benämna förskollärarna i denna studie som informanter då vi vill tydliggöra när vi skriver om förskollärarna som deltagit i denna studie och när vi skriver om förskollärare generellt eller förskollärare från en annan studie. Eftersom våra informanter är anonyma så

kommer de ges fingerade namn. Vi har valt att kalla dem Förskollärare, förkortat F, och sedan ett nummer ett till sex, exempelvis F3.

Tabell 1. *Informanternas utbildning, erfarenhet och ålder på barngrupp där informanterna arbetar för tillfället*

<u>Informant</u>	<u>Utbildning</u>	<u>Antal års erfarenhet</u>	<u>Ålder på barngrupp</u>
F1	Barnskötarutbildning som kompletterats ^a	23	1-5 år
F2	Förskolläraryt utbildning	30	1-5 år
F3	Grundskolläraryt utbildning som kompletterats ^b	4	3-4 år
F4	Grundskolläraryt utbildning som kompletterats ^b	9	1-4 år
F5	Grundskolläraryt utbildning som kompletterats ^b	8	1-2 år
F6	Förskolläraryt utbildning	34	1-3 år

^a Informanten utbildade sig till barnskötare och efter flera års erfarenhet kunde hen läsa till 50 högskolepoäng för att få behörighet som förskollärare.

^b Informanten utbildade sig till något som då hette tidigare-lärare, vilket idag motsvarar grundläroprogrammet som ger behörighet för förskoleklass upp till årskurs tre och kompletterade sedan denna utbildning med en termin på 30 högskolepoäng vilket gav hen behörighet som förskollärare.

Uppläggning och genomförande

Efter att vi beslutat forskningsområde så kontaktade vi de valda förskolorna via telefon. Löfgren (2014) yrkar på vikten av en muntlig kontakt med den tänkte informanten då denna form av kontakt kan göra att informanten känner en trygghet inför intervjun. Via telefon delgav vi därför informanterna i grova drag vad studien skulle handla om, samt att intervjun skulle pågå i 30 minuter. Anledningen till att vi valde att intervjuerna endast skulle pågå i 30 minuter var för att öka möjligheten för att informanterna skulle kunna delta vilket Trost (2010) betonar som viktigt att beakta. Vi utformade därefter ett informationsbrev (bilaga 1) och en samtyckesblankett (bilaga 2), vilket Trost (2010) beskriver som angeläget. Dessa mailade vi till informanterna cirka en vecka innan intervjuerna skulle äga rum. Vi mailade även informanterna våra intervjuområden och några förbestämda följdfrågor (bilaga 3). Detta fick informanterna ta del av då det var en önskan hos vissa av dem samt då vi ansåg att de kunde ge vår studie mer berikande svar om informanterna har fått möjligt att reflektera över frågeområdena innan intervjuerna. Informanterna fick själva bestämma tid, datum och plats

för intervjuerna. Innan vi påbörjade varje intervju gick vi igenom informationsbrevets (bilaga 1) innehåll samt samtyckesblanketten (bilaga 2) tillsammans med informanten. Därefter fick informanten skriva under samtyckesblanketten innan intervjun påbörjades. De genomförda intervjuerna tog mellan 17 till 36 minuter.

Vi valde att dokumentera intervjuerna med hjälp av ljudinspelning för att få bästa möjliga underlag för senare bearbetning, tolkning och analys av det insamlade materialet (Dalen, 2015). Ännu en fördel med att ljudinspela var att vi båda kunde vara fullt närvarande under intervjun. Trost (2010) beskriver dock att många accepterar ljudinspelning, trots att de blir besvärade eller hämmade av det. Detta var en av anledningarna till att vi valde att anteckna med papper och penna som komplement till ljudinspelning (Trost, 2010).

Databearbetning

Vi transkriberade samtliga ljudupptagningar ordagrant. Vi sammanställde och analyserade resultatet genom att göra en tematisk innehållsanalys. Förenklat innebär tematisk analys att hitta liknande drag och därigenom kunna gruppera under olika tematiska rubriker (Repstad, 2007). Denna metod rekommenderar Repstad (2007). Metoden innebär att forskaren söker genomgående drag i resultat och grupperar under olika tematiska rubriker. Detta gör det lättare att koppla samman studiens syfte, frågeställningar och bakgrundsavsnitt med resultatet. Vi har sorterat och bearbetat intervjuernas innehåll i olika kategorier som överensstämmer med studiens forskningsfrågor. All bearbetning av intervjuerna efter transkriberingarna har vi gjort tillsammans för att säkerhetsställa att vi uppfattat informanterna rätt.

Samtliga delar av denna studie har skrivits i ett tätt samarbete. Vi har använt oss av Google drive för att båda ska kunna redigera samt läsa igenom arbetet samtidigt. Vi genomförde samtliga intervjuer tillsammans där den ena av oss intervjuade medan den andra förde anteckningar. Vi delade vid vissa tillfällen upp arbetet för att effektivisera oss. Vi transkriberade för sig och valde att inte läsa samma litteratur och forskning men, delgav varandra allt som var relevant i litteratur eller forskning.

Utformning av intervjufrågor

Intervjufrågorna utformades efter flertaliga diskussioner med varandra samt handledare om vad som är relevant för denna studies syfte och frågeställningar. Vi försökte utforma öppna frågor som skulle leda till att informanten öppnar sig och därigenom med egna ord berättar om sina erfarenheter (Dalen, 2015). Intervjuguiden (bilaga 3) bestod till en början av tre frågeområden, men innan vår första intervju beslöt vi oss för att lägga till ett område som kom att handla om förskollärares erfarenheter. Detta frågeområde fick informanterna ej ta del av förrän under intervjun, vilket innebar att informanterna inte kunde förbereda sig på detta frågeområde. En informant hade dock ej sett mailet vi skickade och fick därmed inte samma möjlighet som de andra att förbereda sig. De fyra områdena vi valde var till stor del fristående frågeområden som kunde tas upp i varierande ordning beroende på informantens svar (Trost,

2010). Det första området var uppvärmningsfrågor, de andra två berörde vårt syfte och våra frågeställningar. Till det sista frågeområdet valde vi en öppen fråga där informanten fick möjlighet att tillägga något som hen ansåg att vi missat. Till frågeområdena så utformade vi en till tre öppna intervjufrågor samt förberedde oss på hur vi kan ställa öppna spontana följdfrågor genom att exempelvis be informanterna berätta mer eller ge exempel.

Forskningsetiska principer

I denna studie har vi tagit hänsyn till de forskningsetiska principerna och reglerna som Vetenskapsrådet (2017; 2002) lyfter. Vi var tydliga med informanterna om vad studien kommer att behandla via informationsbrevet (*informationskravet*). Informanterna fick vid flera tillfällen avgöra om de vill delta i studien samt att de när som helst under intervjuens gång hade rätt att avbryta (*samtyckeskravet*) (Löfdhal, 2014). De meddelades att de kommer att vara helt anonyma i denna studie, att vi kommer att radera ljudinspelningarna och transkriberingarna (*konfidentialitetskravet*). Informanterna informerades även om att denna studie enbart skulle användas i forskningssyfte och att studien kommer läggas upp på DiVA av Umeå universitet (*nyttjandekravet*).

Metoddiskussion

I detta avsnitt kommer vi att lyfta relevanta delar ur avsnittet *Metod* som vi problematiserar i förhållande till studiens tillförlitlighet och trovärdighet.

Vi har använt oss av *bevämlighetsurvalet* (Trost, 2010). Detta urval i kombination med att vi valde enbart kommunala förskolor kan möjligen orsaka en mindre variation på arbetssätt och synsätt som framhävs i denna studie. Vidare så har det funnits både för- och nackdelar med att vi valde frågeområden med få förbestämda följdfrågor. Fördelen med detta har varit att informanterna fick möjlighet att med egna ord berätta om sina erfarenheter av barn i grovmotoriska svårigheter och att vi har kunnat vara flexibla efter det informanterna lyfter (Dalen, 2010). Nackdelen har varit att vi inte kunnat dra slutsatser om att vissa informanter inte anser något vara viktigt, då olika följdfrågor ställts och att vissa följdfrågor inte tagits upp på alla intervjuer. Som följd av detta kan reliabiliteten i denna studie ifrågasättas (Trost, 2010). För att säkerhetsställa att detta inte påverkar vår studies reliabilitet så har vi varit noga med att inte dra slutsatser om en informant eller flera inte har nämnt något, som att dessa då ej anser detta, utan bara beskrivit att de ej lyft detta.

Eftersom vi ställde följdfrågor efter informantens svar inom frågeområdena så innebar det att frågorna inte varit så väl genomtänkta vilket kan ha påverkat hur informanterna svarat (Trost, 2010). På grund av detta kan validiteten ifrågasättas. För att undvika att validiteten påverkas så har vi varit väl pålästa inom ämnet samt att vi har varit väl förberedda inför våra intervjuer genom flertaliga diskussioner med varandra samt andra personer som är insatta i forskningsarbete och i förskolans verksamhet (Trost, 2010). I dessa diskussioner har vi problematiserat vad våra frågeområden ska innehålla och har på så vis varit väl medvetna om hur vi vill ställa följdfrågor för att inte påverka informantens svar. Vi har därför varit noga

med att försöka uttrycka oss i öppna frågor. Ännu en anledning till att vi ställde öppna frågor var att det kan leda till att informanterna öppnar upp sig och med egna ord berättar om sina erfarenheter (Dalen, 2010). Trots att vi var väl förberedda så upplevde vi att flera av informanterna upplevde uttrycket av barn i grovmotoriska svårigheter som problematiskt. Vi upplevde flera informanter som osäkra över detta. Då försäkrade vi informanterna om att vi inte är ute efter något rätt eller fel och uppmanade dem att utifrån deras egna erfarenheter berätta fritt om detta. Efter det kunde intervjun fortsätta flyta på. För att öka validiteten och reliabiliteten i denna studie valde vi att samma person utförde samtliga intervjuer, medan den andra förde anteckningar. Detta då vi anser att det är mest troligt att samma person uttrycker sig på samma sätt i alla intervjuer och att denna person ställer så lika följdfrågor som möjligt under alla intervjuer.

Eftersom vi tagit hänsyn till studiens brister när det gäller reliabilitet och validitet så anser vi att denna studie kan anses vara trovärdig och tillförlitlig.

Resultat

I denna del presenteras det material som är relevant för vår studie. Resultatdelen är indelad i studiens tre forskningsfrågor gällande arbetssätt, erfarenheter och orsaker samt förutsättningar. Avslutningsvis sammanfattar vi kort resultatdelen.

Hur beskriver förskollärare att de arbetar med att stötta och utmana barn i grovmotoriska svårigheter?

Under denna rubrik har vi identifierat fyra olika kategorier i informanternas svar. Dessa är *Stötta, stimulera och utmana barnen i förskolan*, *Förskolans vardag*, *Planerade aktiviteter i förskolan* och slutligen *Observation, reflektion och dokumentation*.

Stötta, stimulera och utmana barnen i förskolan

Alla sex informanterna beskriver att de stöttar, stimulerar och utmanar barnens grovmotorik i förskolans verksamhet. Tre av informanterna lyfter att det är viktigt att utmana barnen på deras nivå. F1 berättar att förskolepersonal ska stötta samt utmana barn som har svårigheter med motoriken utifrån deras förutsättningar och göra det möjligt för barnen att lyckas och se sina egna framsteg. Vidare lyfter hen att barnen behöver stimuleras genom att få öva massor på ett roligt sätt så att de i stort sett inte är medvetna om att de tränar sin grovmotorik. Det är nämligen viktigt att skapa möjligheter och förutsättningar för barnen att lyckas menar F1. Hen beskriver ett exempel på hur detta kan göras i praktiken: "Det finns ju barn också som inte klarar av att sitta ner en hel måltid" (F1) vidare beskriver hen att:

Då kan man säga ja men gud jag behöver ju... kan du hämta det åt mig? Och så kan de hämta det och så får de sätta sig och så klarar de av att fortsätta måltiden [...] så att man inte bara behöver säga sitt still. (F1)

F2 tycker att det är viktigt att utmana barnen och att de behöver tillfällen att öva det som de har svårare för. F4 tar upp att de försöker vara flexibla efter barnens behov, uppmuntra och utmana barnen på deras nivå. F1 lyfter även att barn i en åldersblandad barngrupp har möjlighet att inspirera, imitera och hjälpa varandra.

Fyra av sex informanter lyfte vikten av ett tätt samarbete med vårdnadshavare där de stöttar varandra och hjälps åt, speciellt när ett barn behöver extra stöttning. F4 påpekar att förskolepersonal måste kommunicera med vårdnadshavare om det är något de undrar över.

Förskolans vardag

Att grovmotoriken hos barn övas i förskolans vardag är något som samtliga informanter är överens om. F3 betonar att barnen tränas mycket i sin grovmotorik i den fria leken och hela tiden i allt de gör, vilket är något de andra informanterna också beskriver. Samtliga informanter har gett uttryck för att när det gäller de allra yngsta barnen så övar de sin grovmotorik mycket i det grundläggande i det vardagliga, exempelvis vid påklädning eller när de klättrar upp för en stol.

Alla informanter beskriver att de arbetar med att stötta, stimulera och utmana barnens grovmotoriska färdigheter i vardagen. Fortsättningsvis lyfter de att det är viktigt att barnen uppmuntras att pröva själva med närvarande personal. Som exempel lyfter tre av informanterna att de yngsta barnen får klättra upp och ner för stolen själva. F3 säger under sin intervju att: "Jag menar springa och hoppa och rulla alla de här är som grundrörelserna det måste barnen få möjlighet att pröva" (F3). Vidare beskriver hen att barnen ska få möjlighet att lära sig av sina egna misstag vad de klarar av och inte, bara det inte är något farligt och att förskolepersonal finns närvarande. Informanten påpekar även att: "Jag brukar också vara väldigt noga med att säga till barnen att det inte är hela världen om det blir fel. Prova! Våga prova!" (F3). F4 lyfter ett exempel som handlar om att låta barnen klättra i träd. Hen beskriver att det då behövs att förskolepersonal uppmuntrar de äldre barnen att klättra i träd istället för att neka dem. F3 berättar att hans kollegor har ett barn på en annan avdelning som har lite problem med grovmotoriken, och att de beskrev att det är extra viktigt att låta barnet få pröva själv och öva med närvarande stöttande förskolepersonal.

Vikten av att berömma barnen mycket, att barnen uppmuntras och stimuleras genom beröm betonas av F1. Hen menar att för varje negativ tillsägelse behövs två positiva kommentarer. Vidare beskriver F1 att medvetenhet om vad ett barn tycker är svårt gör det möjligt att stötta barnet hela tiden och att ha delmål för att barnet ska uppnå ett större mål. Fortsättningsvis beskriver hen att barn kan behöva visas tekniker för att lära sig en utmaning, exempelvis hur barnet kan krypa under ett staket.

Planerade aktiviteter i förskolan

Gemensamt för informanterna är att de uppger att de på förskolan har lärarledda aktiviteter samt fri lek där barnen övar sin grovmotorik. Det är en balansgång mellan att ha lärarledda aktiviteter med barnen och att låta barnen leka fritt menar F3. Samtliga informanter beskriver att de har rörelseaktiviteter både utomhus och inomhus med barnen samt att barnen ska få öva på ett roligt sätt i lekar. Rörelselekar och rörelsesånger nämns av samtliga, en informant tillägger dans och en annan drama som aktiviteter där barnen får öva sin grovmotorik. I dessa aktiviteter lyfter de att de kan ha fokus på vad barnen behöver utveckla. F4 beskriver att aktiviteterna ska vara varierande så att barnen får tillfälle att använda hela kroppen och i lekar öva de olika grundrörelserna som exempelvis hoppa, krypa och balansera. Hinderbana lyfts av två informanter som något som barnen tycker är jätteroligt och där barnen får öva sin grovmotorik mycket. Tre av informanterna ger uttryck för att de äldre barnen kan behöva utmanas mer av förskolepersonal och av miljön. Förskolepersonal behöver vara mer medvetna och aktiva med de äldre barnen samt ha planerade aktiviteter utomhus som exempelvis en liten lek tror F5.

F3 berättar att om hen hade haft ett barn på sin avdelning med svårigheter i grovmotoriken, skulle hen vilja hålla i en aktivitet med detta barn enskilt eller i en mindre grupp. Detta för att barnet ska få möjlighet att öva extra mycket, precis som de gör med barn som har svårigheter med språket. Samtidig beskriver F3:

Att man tänker lite där vad man gör för aktiviteter och inte tar undan bara det barnet för att träna extra, utan man gör det tillsammans i en liten grupp. (F3)

F6 lyfter att hen tidigare arbetat med barn med grovmotoriska svårigheter som även hade funktionshinder, och att hen då gick med dessa barn till en gymnastiksal där de fick öva extra gymnastik tillsammans.

Observation, reflektion och dokumentation

Samtliga informanter beskriver att de observerar barnens grovmotorik, ingen nämner dock att de dokumenterar barnens grovmotoriska utveckling. F4 berättar dock att hen dokumenterade förut, att hen då arbetade på ett tydligare sätt med att observera de äldre barnens grovmotorik. Informanten observerade att barnen kunde grundrörelserna och dokumenterade detta. F4 gör inte detta längre, men menar att hen fortfarande har det i åtanke. Idag observerar informanten vad barnen som grupp är i behov av och har för förutsättningar och sedan gör hen övningar utifrån detta med barngruppen. Både F4 och F6 uppger att om de ser att ett barn har svårigheter med grovmotoriken observerar de detta barn lite extra. F4 tillägger att hen upplever att det syns mer tydligt om ett barn har större grovmotoriska svårigheter där en diagnos är inblandad och att hen då är mer uppmärksam. F4 berättar att hen observerar både i barnens fria lek på förskolegården eller när de går till skogen och i lärarledda aktiviteter, men upplever att det blir tydligare vad barnen kan utifrån deras förutsättningar i planerade rörelseaktiviteter. F4 beskriver att:

Då är det så tydligt man ser att nu gör vi de här och de här aktiviteterna, den här leken jamen som kom alla mina barn, då kan man ju fråga efter sådana där kan du åla, kan du krypa, hoppa på ett ben eller göra en hinderbana. Då blir det ganska tydligt och så checkar man av att liksom, det här känns det som att de har koll på utifrån sina förutsättningar liksom. (F4)

Däremot upplever F6 att det syns tydligast utomhus: "Utomhus syns det ju mest" (F6). Som exempel lyfter hen om barnen går uppför en brant backe att det tydligt då märks vilka som har svårigheter med detta. Hen beskriver även att de inte bestämmer på förhand att de ska observera alla barns grovmotorik, utan att när de stöter på problem så kan de se detta med deras erfarenhet och då observerar de detta barn ytterligare. F6 beskriver att:

Men det är klart om man skulle ha funderationer på något barn och runtomkring och att det är någonting mer så kollar man givetvis på hela barnet så är det ju. (F6)

Samlingarna lyfts av F2 som ett tillfälle där de kan observera barnens grovmotoriska färdigheter i leken. Detta då barnen på samlingarna brukar få turas om att bestämma hur alla barnen ska ta sig från samlingen, vilket oftast brukar vara som djur, exempelvis åla sig som en orm. Förskolepersonal kan ganska snabbt upptäcka om ett barn har svårigheter om de observerar noga menar F2. De kan då även observera barnet i andra leksituationer och att de barnen som har svårigheter kan då få öva mer i andra situationer så att de tränar upp dessa färdigheter. Barnens inflytande, att förskolepersonal observerar vad barnen är intresserade och i behov av lyfts av F3. Hen berättar att det även kan vara bra att fråga barnen: "Vad skulle ni vilja? Vad saknar ni här? Vad gillar ni att göra ute?" (F3).

F1 lyfter att det hela tiden behövs medvetenhet och att ständigt reflektera över barnets motoriska utveckling i arbetslaget, att reflektera över vad svårigheterna kan bero på och hur de kan stötta barnet vidare. F6 beskriver att de i hens arbetslag förut reflekterade tillsammans om barns grovmotoriska utveckling på avdelningsmöten, men att de inte gör det längre då det inte prioriteras.

Vilka erfarenheter av barn i grovmotoriska svårigheter har förskollärare och vilka orsaker till dessa svårigheter beskrivs?

Under denna rubrik har vi identifierat två olika kategorier som handlar om: *Informanternas erfarenheter* och *Orsaker till grovmotoriska svårigheter*.

Informanternas erfarenheter

Informanternas erfarenheter av barn i grovmotoriska svårigheter varierar. F3, F4 och F6 upplever utifrån deras erfarenheter att grovmotoriska svårigheter inte är vanligt, utan att språksvårigheter är vanligare. F2, F3 och F5 beskriver att de inte har några erfarenheter av barn som har större grovmotoriska svårigheter. F5 beskriver att:

Jag tänker att jag som jobbar med de yngsta kanske, eller har hittills inte stött på någon som har eller som vi har upplevt har svårigheter, utan de är ju olika utvecklade och olika. (F5)

F3 beskriver att hen inte har några erfarenheter av barn i behov av extra stöd för att träna upp sin motorik, men lyfter att alla barn behöver stötts och utmanas i sin grovmotoriska utveckling. Däremot uppger hen sig varit med om barn som kanske kan anses ha mindre svårigheter, som hen brukar säga: "Snubblar utan snubbeltråd" (F3). Dessa barn har enligt informanten: "Inte riktigt kommit igång med det här med att känna av och lära känna sin kropp" (F3). F4 beskriver däremot en erfarenhet av ett barn som synligt hade svårigheter med grovmotoriken, men att barnet då var så litet att förskolepersonalen inte reagerade så mycket.

Orsaker till grovmotoriska svårigheter

Samtliga informanter lyfter att alla barn är olika samt utvecklas olika och att orsakerna till barns grovmotoriska svårigheter kan variera. Flera av informanterna verkar osäkra på vad de ska definiera som en svårighet, men orsakerna till det uppges antingen kunna vara genetiskt, beroende av miljö eller tillfällena att öva. F2 säger:

Alltså jag vet inte vad ni definierar som svårigheter, men barn är ju olika och barn är, jag kan till exempel reflektera om du inte kan krypa, så att du kan inte, om det är en svårighet eller om du inte har kommit dit i utvecklingen, det är ju... (F2)

F1 uttrycker sig även frågande till svårigheter: "Vad menar ni med motoriska svårigheter?" (F1). Vidare beskriver hen att: "Barn med diagnos eller barn med, alltså det finns ju svårigheter i olika grader som påverkar barnen i deras vardag i deras lärande och utveckling också" (F1). Fortsättningsvis berättar hen att barn kan ha svårt för något då de begränsas av

tilltron till sin egen förmåga och att de inte vågar pröva det som de inte tidigare mött. F1 lyfter vidare att det ibland kan vara små ting som hindrar ett barn från något och att det då gäller att vara uppmärksam på vad det kan vara. En rädsla hos barn kan vara ett hinder uppger F2 och att det då är viktigt att stötta barnen. F3 tror att det kan finnas olika orsaker, hen uppger att för vissa barn tar det längre tid i utvecklingen, att de bara behöver öva i vardagliga situationer och att de ibland utmanas i olika aktiviteter. Orsakerna till att barn är olika utvecklade beskriver F5 är delvis genetiskt, men att miljön också spelar stor roll, hen menar dock att miljön inte hunnit påverka de yngsta barnen (ett, två år) så mycket. F6 upplever att svårigheter med grovmotoriken kan handla om att barnet behöver öva, hen tror att det många gånger handlar om att barnet inte fått göra det som är svårt, men att svårigheterna även kan vara biologiska. F4 och F6 upplever att barn som har svårigheter med grovmotoriken oftast har andra svårigheter också som en diagnos eller ett funktionshinder.

F2 beskriver att vi lär hela livet, att grovmotoriken utvecklas och förändras även hos vuxna och gamla, att det är otroligt vad barn klarar av. Som exempel säger hen att vi vuxna inte skulle våga eller klara av att klättra upp för en stol som är lika hög som stolarna är för barnen.

Vilka möjligheter och hinder beskriver förskollärare finns i arbetet med fokus på barn i grovmotoriska svårigheter?

Under denna rubrik har vi identifierat många olika områden som vi behandlat nedan. Dessa har fått underrubrikerna: *Förskolepersonal, Stöd för förskolepersonal och barn, Tid och ekonomi, Utomhusmiljö, Inomhusmiljö, Material, Barngrupp* samt *Hem och vårdnadshavare*. Avslutningsvis sammanfattar vi kort resultatdelen.

Förskolepersonal

Fyra av sex informanter nämnde att det idag är mindre personal än förut, vilket de anser försvårar arbetet i verksamheten. Informanterna beskriver att det på grund av personalbrist kan vara svårare att kunna ägna sig åt ett barn speciellt, eller för att kunna ha en aktivitet med detta barn tillsammans med några fler barn. Stor barngrupp och för lite personal beskrivs vidare som att det kan vara ett hinder då det exempelvis försvårar för dem att gå på utflykter som skogen eller lekparken. Sjukfrånvaro hos personal tillägger F2 som en svårighet som kan begränsa deras möjligheter till grovmotoriska aktiviteter.

Brist på utbildad personal samt brist på kunskap och erfarenheter beskriver F4 som ett hinder när det kommer till att kunna stötta, stimulera och utmana barnen i deras grovmotorik. Detta i kombination med att barngrupperna blir större gör att det inte går att upprätthålla samma kvalitet på förskolan menar F4. F3 lyfter att arbetslaget är jätteviktigt. Framför allt för hen som är ganska nyutbildad så kan hen känna sig osäker på hur något fungerar, och att det då är väldigt bra att kunna få tips och råd av de som har mycket erfarenhet. Erfarenhet hos förskolepersonal lyfter F6 möjliggör för dem att upptäcka om ett barn har svårigheter med grovmotoriken.

Stöd för förskolepersonal och barn

Tre av informanterna nämner med en viss osäkerhet stöd från andra professioner när ett barn behöver extra stöd, eller när de själva som förskollärare upplever att de behöver stöttning gällande ett barn i grovmotoriska svårigheter. F6 berättar:

Jag vet inte om man kan få stöd... Alltså jag menar jag tänker när man har språk och talsvårigheter så kan det komma en talpedagog, men det är svårare med grovmotoriken om vi skulle vilja ha det. Jag vet faktiskt inte. (F6)

F1 lyfter att om något känns som att det är utanför deras kompetensområde och att de behöver hjälp att de då kan vända sig till specialpedagog. Habilitering eller specialpedagog kan vara till stor hjälp om ett barn har en diagnos påpekar F1. F6 lyfter också att habilitering finns som stöd, men att hen tror att det bara är för de med fastställda diagnoser. Fortsättningsvis beskriver hen att om ett barn har funktionshinder så måste extra stöd sökas, men hen upplever att det är svårare att få hjälp idag med exempelvis personlig assistans. F4 tar även upp samarbete med barnavårdscentraler via vårdnadshavarna, att barnavårdscentralerna kan ta det vidare om så behövs. Hen är osäker på om de själva som förskolepersonal kan ta kontakt med barnavårdscentraler, men hen tror att det går.

Tid och ekonomi

Tiden nämns av samtliga informanter som en faktor som försvårar arbetet i förskolan. Vidare så lyfter F3 och F5 att ett hinder för att genomföra planerade aktiviteter är att planeringstiden inte räcker till. Alla informanter beskriver att det är viktigt att ge barnen tid att pröva själva men att det på grund av tidsbrist ibland inte går. Samtidigt tror F3 att de ibland stressar i onödan, att de exempelvis inte behöver ha så bråttom att gå ut, utan att det är viktigt att barnen får tid att öva sig på att exempelvis klä på sig själva.

Idag är det svårare att stötta alla barn i deras utveckling än det var för 20-30 år sedan anser F1. Vidare menar hen att barn som har svårigheter inte ryms i förskolans verksamhet på samma sätt idag då det är större barngrupper, mindre personal och mycket mer arbete som gör att allt måste effektiviseras. Tre av informanterna beskriver motoriken som bortglömd, att den ej är prioriterad idag. Två av dem upplever att språk, matematik och naturvetenskap är mer prioriterat. F6 säger att hen tycker det var intressant att denna studie handlar om barns grovmotoriska utveckling och att det blev en påminnelse om grovmotoriken: "Jag tänkte, ja just det grovmotoriken, vad är det? Nämen det är klart att man vet vad det är..." (F6).

F4 och F6 lyfter ekonomin som ett hinder som påverkar arbetet med att stötta och utmana barns grovmotorik. F6 uttrycker att: "Vi har ju inga pengar" (F6).

Utomhusmiljön

Samtliga informanter lyfter både utomhus- och inomhusmiljön, men främst utomhusmiljön betonades som viktig då den ansågs vara den plats där barnen övar sin grovmotorik mest. Några exempel på när barnen övar sin grovmotorik utomhus är när barnen gungar, springer,

åker rutschkana eller hoppar. F3 lyfter att hen spontant tänker att grovmotoriken tränas mest utomhus, att i utomhusmiljö finns det mer utrymme och där får barnen öva sin grovmotorik och utmanas av miljön. F5 tänker att det finns en generell tanke med deras utomhusmiljön och att den lockar mer till rörelse än inomhusmiljön.

Gemensamt för alla informanter var att de uppger sig vara nöjda eller hyfsat nöjda med sin utomhusmiljö som de menar är viktig för barns grovmotoriska utveckling. De såg dock alla potential för att kunna förbättra utomhusmiljön. De beskriver alla att det är bra med varierande underlag, terräng som utmanar barnen och upplever i varierande grad att de har detta. F5 beskriver att deras utomhusgård har en talldunge och varierande underlag som exempelvis asfalt, gräs och sand. F4 tänkte först att deras utomhusgård är ganska tråkig, men att hen sedan började se möjligheter som exempelvis en stor sten att klättra på. Hen önskar dock att de hade haft ett klätterträd också, men berättar att de då kan ge barnen möjlighet att klättra i skogen istället. Tre av informanterna lyfter att de går till skogen som erbjuder en annan miljö och att barnen där utmanas av terrängen. I naturen kan barnen klättra på stubbar, stockar och stenar vilket F6 tror många behöver. Vidare beskriver hen lekparken som ännu en miljö där barnen utmanas.

Att göra aktiviteter så tillgängliga som möjligt är något som F4 tar upp, exempelvis erbjuder de skridskobana på förskolan på vintern. Önskvärt enligt informanten vore att förskolors utomhusgårdar utformas efter barnens rörelsebehov eftersom de har ett stort behov av rörelseaktiviteter med gott om utrymme.

Inomhusmiljön

Inomhusmiljön lyfts av samtliga informanter som en plats där barn övar sin grovmotorik, om än inte i lika stor utsträckning som i utomhusmiljön. Framför allt små lokaler beskrivs av samtliga informanter som något som kan vara ett hinder inomhus. Fem av informanterna upplever att de inte har tillräckligt med fysiskt utrymme inomhus, F3 är den enda som upplever att lokalerna på hans förskola är bra. Vidare beskriver F3 deras lokaler som rymliga och dessutom ljudanpassade, vilket hen menar annars kan vara ett hinder. F5 beskriver däremot att deras utrymme inomhus är begränsat då de har en tillfällig lokal på grund av ombyggnationer. Däremot går det att göra mycket utomhus istället för inomhus enligt F5, men hen är osäker på hur mycket de arbetar medvetet utomhus. Informanten betonar att det är viktigt att försöka hitta möjligheterna i det som finns.

F3 lyfter att förskolepersonal behöver tänka på vad inomhusmiljön erbjuder: "Jag tänker att man måste som fundera lite grann på hur miljöerna ser ut och utmana barnen där dom är, låta barnen få tid att träna sin motorik" (F3). F1 arbetar ganska mycket med att: "Miljön ska kunna tala till barnen" (F1), exempelvis att miljön gör det möjligt för barnen att pröva själva, genom bland annat låga bord. F6 beskriver att de arbetar med att förändra sina miljöer inomhus.

Fyra av informanterna har tillgång till rörelserum med varierad mängd material. Totalt fyra av informanterna uppgav av förskolan hade tillgång till gymnastiksal. En av de fyra informanter som har rörelserum uppger att förskolan saknar tillgång till gymnastiksal och en av de som

inte hade rörelserum beskriver att förskolan har tillgång till gymnastiksal. Endast en av informanterna beskriver att de ej har ett specifikt rörelserum idag eller tillgång till gymnastiksal. Informanten uppger samtidigt att de har ett rum med balansstenar på avdelningen där barnen kan ha rörelse, och att de har utrymmen och material för ett rörelserum. Det framgår att de äldre barnen i samtliga fall prioriteras att ha tillgång till gymnastiksal och i vissa fall även när det gäller rörelserummet. F1 är en av de fyra informanterna som har tillgång till gymnastiksal, hen beskriver att: "Bara dom äldre barnen fyra- och femåringarna går iväg till en gymnastiksal" (F1). F4 beskriver att de äldre barnen prioriteras tillgång till rörelserummet:

Som det ser ut just nu så att vi börjat med vårt temaarbete och då har vi en gång i veckan, de äldsta har vi fått prioritera nu för att få ihop det för att alla ska hinna ha ett tema och rörelse och sedan kan man ju gå dit spontant. (F4)

Det framgår att det är många barn som ska ha tillgång till rörelserummen och gymnastiksalarna och att det verkar vara en svårighet att få tillgång till dessa. F4 berättar att de hade mer rörelse förr, men att det idag är svårare: "Då hade vi rörelse flera gånger i veckan, men nu är det ju så tajt med folk och alla grupper, alla grupper hinner inte vara i rörelserummet jämnt" (F4).

Material

Tillgång till material lyfts som något som påverkar alla sex informanternas arbete med att stimulera barns grovmotoriska utveckling. F5 lyfter att tillgång till material var det första hen tänkte på då det skapar möjligheter och stimulerar genom att det kan locka och skapa intresse hos barnen. F1 berättar att vissa material kan underlätta för barnen, men att barnen också kan utveckla egna metoder för att hantera något. Försättningsvis lyfter F1 att:

Sen kan jag också tycka att kläder begränsar barnets grovmotoriska. Det blir ju inte svårigheter men det gör ju faktiskt så att om man tittar på kläder flickor och pojkar så kan ju samma storlek vara mindre på en tjej än hos en pojke. (F1)

Vidare lyfter F1 och F5 att utomhuskläder kan begränsa barnens grovmotoriska rörelser. F5 beskriver att de yngre barnen utmanas mer på vintern när de ska ha på sig så mycket kläder utomhus.

Barngrupp

Fem av sex informanter nämnde att barngrupperna har blivit större och att de är för stora, vilket försvårar det pedagogiska arbetet. F4 lyfter även att det kan bli ett problem utrymmesmässigt och F6 lyfter att stora barngrupper påverkar ljudnivåerna, vilket påverkar hur aktiva lekar barnen kan ha inomhus. F3 lyfter:

Ja, det är dels det här ökända problemet med att det är lite stora barngrupper och för lite... personaltätheten är för liten. Men samtidigt så ska man också rannsaka sig själv och kolla igenom alltså en dag. Hur lägger vi upp det egentligen. För vi kan faktiskt förändra en hel del. Så att det inte ska bli sådana här stressiga situationer. (F3)

F1 upplever att de stora barngrupperna gör det svårare att hinna hjälpa barn i svårigheter med grovmotoriken, men kravet på att stötta dessa barn fortfarande finns. Önskvärt enligt F1 skulle vara att barngrupperna var mindre, så att det finns mer tid till att stötta barnen. Hen menar att det gäller att hitta nya vägar, att organisera och planera och ta tillvara på hela dagen som förskolepersonal, även utomhustiden.

Hem och vårdnadshavare

Fem av sex informanter lyfter under sina intervjuer att barn ibland kan begränsas då de inte får öva sin grovmotorik tillräckligt i hemmet, exempelvis att barn inte går tillräckligt på olika underlag. De menar att förskolan då behöver komplettera hemmet. F4 upplever att anledningen är att det idag finns mycket faror i samhället, exempelvis trafiken. Överbeskyddande föräldrar lyfter F3 som en möjlig anledning. Att hemmiljön påverkar barnens grovmotorik lyfts av F5 då barnen påverkas av hur fysiskt aktiva de är och hur mycket de får öva hemma. F6 lyfter istället att fysisk aktivitet konkurrerar med stillasittande aktiviteter:

Tyvärr är det ju mycket så att det är tv:n, paddor, och det är ju för barn. Vi kanske inte har upplevt det så mycket, men det finns ju som man ska konkurrera med. (F6)

Sammanfattning av resultat

Det framgår i resultatet att alla informanterna uppger att de arbetar med att stötta och utmana barnen både i vardagssituationer och i lärarledda aktiviteter. De lyfter även att barnen övar sin grovmotorik i den fria leken. Majoriteten lyfter vikten av ett tätt samarbete med vårdnadshavare när ett barn är i grovmotoriska svårigheter. Nästan alla beskriver att de observerar barnens grovmotoriska utveckling. Informanterna har varierande mängd erfarenheter av barn i grovmotoriska svårigheter. Hälften uppger att det inte har några erfarenheter av barn som befinner sig i större svårigheter i grovmotoriken. Det framgår att orsakerna kan variera, att alla barn är och utvecklas olika. Det råder en osäkerhet hos flera av informanterna om orsaker, men de uppger att det kan vara genetiskt betingat, beroende av miljön samt av brist på tillfällen att öva. Informanterna uppger att barns grovmotoriska utveckling kan påverkas av personalbrist, brist på kunskaper och erfarenheter hos förskolepersonal, tid, brister i utomhus- och inomhusmiljö, material, större barngrupper samt brist på fysisk aktivitet utanför förskolan.

Analys

I detta avsnitt analyseras resultatet tillsammans med den forskning som presenterats i avsnitten *Inledning* och *Bakgrund*. *Analysen* är strukturerad i rubriker med forskningsfrågorna och i förtydligande underrubriker.

Hur beskriver förskollärare att de arbetar med att stötta, stimulera och utmana barn i grovmotoriska svårigheter?

I denna del har vi valt att analysera studiens resultat i förhållande till tidigare forskning i en underrubrik: *Att stötta, stimulera och utmana barn i deras grovmotorik*

Att stötta, stimulera och utmana barn i deras grovmotorik

Det går att utläsa i resultatet att samtliga informanter beskriver att de arbetar med att stötta, stimulera och utmana barn i deras grovmotorik. Informanterna beskriver även att de erbjuder barnen många tillfällen att öva sin grovmotorik, vilket framkommer i vår tidigare forskning och litteratur som viktigt (Ellneby, 2007; Ericsson, 2005; Ericsson m.fl., 2009; Jagtøien m.fl., 2002; Wikland, 2013). Informanterna uppger att de har både lärarledda aktiviteter och fri lek både inomhus och utomhus för barnen där de övar sin grovmotorik. De beskriver att barnen övar sin grovmotorik hela tiden i allt de gör i förskolans vardag. Vidare betonar informanterna att det är viktigt att barnen uppmuntras att pröva själva med närvarande personal, vilket är något som även Forell och Holmström (2010) lyfter. Att utmana utifrån barnens egna förutsättningar och på så vis skapa möjligheter för barnen att lyckas lyfts i denna studie. Förskolepersonal ska dessutom synliggöra för barnen deras egna framsteg, detta beskrivs av informanterna och i tidigare forskning (Ellneby, 2007; Ericsson 2005, 2008; Sigmundsson & Pedersen, 2004; Skolverket, 2016).

Ericsson (2008) och informanterna betonar att barn behöver få öva sin grovmotorik på ett lustfyllt sätt, vilket överensstämmer med det informanterna beskrivit. En av informanterna betonar vikten av att berömma barnen mycket, vilket även Ellneby (2007), Sigmundsson och Pedersen (2004) beskriver. De tillägger även att det ska vara berättigat beröm. Ellneby (2007) beskriver vidare att det är barnens kämpaglöd och process som ska berömmas.

Vilka erfarenheter av barn i grovmotoriska svårigheter har förskollärare och vilka orsaker till dessa svårigheter beskrivs?

I denna del har vi valt att analysera studiens resultat i förhållande till tidigare forskning i två underrubriker: *Vanligt med barn i grovmotoriska svårigheter?* samt *Orsaker och perspektiv på barn i grovmotoriska svårigheter*.

Vanligt med barn i grovmotoriska svårigheter?

Jagtøien m.fl. (2002) och tre av informanterna beskriver att deras erfarenheter är att de flesta barn brukar utveckla sin motorik på ett sätt som kan beskrivas som normalt. Flera av

informanterna beskriver att de inte har några erfarenheter av barn som har större grovmotoriska svårigheter. I motsats till detta så utgav sig alla förskollärare ha erfarenheter av barn i motoriska svårigheter i Forell och Holmströms studie (2010). Informanterna i denna studie berättade samtidigt att alla barn är olika och olika utvecklade och att alla barn behöver stöttas, stimuleras och utmanas i sin grovmotorik.

Orsaker och perspektiv på barn i grovmotoriska svårigheter

I resultatdelen går det att utläsa att informanterna uttrycker sig angående barn i svårigheter med grovmotoriken som barn *med* svårigheter eller barn som *har* svårigheter, detta går att tolka som ett kategoriskt perspektiv. Detsamma gäller många forskare och författare som lyfts i denna studie. Informanterna beskrev också att orsaker till barns svårigheter kan vara genetiskt och att olika diagnoser och funktionshinder kan orsaka detta, vilket även kan tolkas som ett kategoriskt perspektiv. Samtidigt så beskriver alla informanterna, tidigare forskning och litteratur att miljön och omgivningen påverkar barnens grovmotoriska utveckling, vilket tyder på ett relationellt perspektiv. I ett relationellt perspektiv ingår det att barnets utveckling sker i samverkan mellan olika aktörer som förskola och hem, detta är något som Emanuelsson (2001), Persson (1998) och flera av informanter har nämnt som viktigt. Persson (1998) lyfter att förändringar i omgivningen kan påverka elevens förutsättningar att uppnå mål av olika slag. Exempel på detta som informanterna lyfter skulle kunna vara storlek på barngruppen, personalbrist, kunskapsbrist hos personal, tidsbrist och så vidare. Förskolans läroplan (Skolverket, 2016) stämmer även överens med det relationella perspektivet då det står barn *i* svårigheter och att förskolepersonal ska erbjuda en god miljö för lärande och utveckling. Det ena perspektivet behöver däremot inte utesluta det andra, utan dessa kan till och med komplettera varandra (Emanuelsson, 2001; Persson, 1998).

Vilka möjligheter och hinder beskriver förskollärare finns i arbetet med fokus på barn i grovmotoriska svårigheter?

Informanterna beskriver att barns grovmotoriska utveckling kan påverkas av många faktorer. De lyfter personalbrist, brist på kunskaper och erfarenheter hos förskolepersonal, tidsbrist, brister i utomhus- och inomhusmiljö, material, större barngrupper samt brist på fysisk aktivitet utanför förskolan. I denna del kommer vi att analysera några av dem.

Personal och större barngrupp

Majoriteten av informanter uppger att det idag är färre personal i förskolan och att detta därmed försvårar för personal att kunna stötta, stimulera och utmana alla barn i deras lärande och i deras grovmotoriska utveckling. Även Vetenskapsrådet (2015) och Wikland (2013) beskriver att personalbrist kan försvåra förskollärarens arbete. Grahn (2007) framhäver också att det är mindre personal idag och att detta försvårar för att kunna genomföra utflykter, vilket även en informant uppger. Informanten beskriver även att det försvårar för att kunna genomföra aktiviteter enskilt eller i liten grupp med ett barn som behöver öva extra. Vikten av kunskaper och utbildning hos förskollärare angående barns grovmotoriska utveckling betonas

av Ericsson (2005). Detta är något som en informant uttrycker en brist på och menar att det påverkar kvaliteten på förskolan.

Vetenskapsrådet (2015) beskriver att barngruppens storlek kan påverka förskolepersonalens arbete. Nästan alla informanter lyfter att barngrupperna blivit större och att detta försvårar det pedagogiska arbetet, framför allt när det gäller att stötta och utmana barn i svårigheter.

Stöd från andra professioner

Endast tre av informanterna nämner med viss osäkerhet stöd från andra professioner när det finns behov av stöttning för ett barn eller till förskolepersonal angående ett barn i grovmotoriska svårigheter. Två av informanterna nämner habilitering som stöd om ett barn har en diagnos. Endast en av de tre informanter nämner specialpedagog och en annan informant beskriver samverkan med barnavårdscentraler via vårdnadshavare. I tidigare forskning framgår endast samverkan med sjukgymnast (Sigmundsson & Pedersen, 2004) och eventuell samverkan med barnavårdscentraler (Ekholm & Jonsell, 2017).

Tid

Alla informanter nämner tiden som en faktor som försvårar arbetet i förskolan, då arbetsbelastningen ökat, vilket gjort att planeringstiden inte räcker till och att det kan upplevas för stressigt för att låta barnen pröva själva. Grahn (2007) bekräftar att det är mer hektiskt i samhället idag och att det kan vara svårt att ge barnen tid och utrymme på grund av detta. Tre informanter beskriver motoriken som ej prioriterad idag och till och med bortglömd, vilket forskare, författare samt politiker även lyfter (Fridolin & Nilsson, 2016; Fridolin & Wikström, 2016; Hannaford, 1997; Nöjd, 2011; Osnes, m.fl., 2012).

Miljön

Det framgår både av informanterna och tidigare forskning att miljön både inomhus och utomhus på förskolan är en viktig påverkande faktor för barnens grovmotoriska utveckling (Ericsson m.fl., 2009; Jagtøien m.fl., 2002; Sigmundsson & Pedersen, 2004; Wiklund, 2013). Samtliga informanter lyfter främst utomhusmiljön som den plats där barnen övar sin grovmotorik då den erbjuder andra möjligheter, detta överensstämmer med det Jagtøien m.fl. (2002) och Osnes m.fl. (2012) beskriver. Skogen lyfts av Fjørtoft (2001) och hälften av informanterna som en miljö som stimulerar barns motoriska utveckling. Informanterna och Osnes m.fl. (2012) lyfter att förskolepersonal aktivt ska stötta och utmana barnen både inomhus och utomhus. Ellneby (2007) lyfter vikten av att ge barnen tillfälle att röra sig ute dagligen, vilket även våra informanter framhåller.

Vikten av utomhusmiljön ställer höga krav på den, detta är något som informanter och forskare är överens om (Ericsson m.fl., 2009; Grahn, 2007; Osnes m.fl., 2012). Samtliga informanter, Jagtøien m.fl. (2002) och Osnes m.fl. (2012) betonar att det är bra med stora ytor och om barnen utmanas av varierande underlag. Informanterna var nöjda eller hyfsat nöjda med deras utomhusgård på respektives förskola, de såg dock alla möjligheter till förbättringar.

Inomhusmiljön beskrivs av samtliga informanter som att den utrymmesmässigt kan begränsa möjligheterna till fysiska aktiviteter, vilket även Jagtøien m.fl. (2002) nämner. De flesta informanterna beskriver att deras lokaler är begränsande. Endast en informant uppger att de har bra lokaler med mycket utrymme. Det kan utläsas ur resultatet att barnen får ha fysiska aktiviteter till en viss grad inomhus, vilket har varit beroende av lokalernas utrymme, ljudisolering och förhållningssätt. Jagtøien m.fl. (2002) beskriver att det kan bli hög ljudnivå och att det kan bli kaosartat med fysiska aktiviteter inomhus, men att precis som informanterna beskriver i resultatdelen så finns det en rad olika aktiviteter som trots detta kan genomföras inomhus.

Diskussion

I detta avsnitt problematiseras och diskuteras studiens tidigare forskning och litteratur, resultat samt analys. Vi kommer i denna del lyfta det som vi anser varit intressant att diskutera med egna reflektioner, tankar och spekulationer. Avslutningsvis lyfter vi de viktigaste slutsatserna i denna studie.

De äldre barnen prioriteras

Det går att utläsa att informanterna anser att de yngre barnen utmanas mer i de vardagliga situationerna och att de äldre barnen är i större behov av att utmanas av olika miljöer samt av förskolepersonal. Det framgår även att de äldre barnen därför prioriteras när det gäller gymnastiksalarna och ibland även rörelserum samt olika utflykter. Vi anser att detta är ett synsätt och arbetssätt som vi upplevt på fler förskolor och även under vår utbildning. De yngre barnen upplever vi inte omfattas av den pedagogiska verksamheten i samma utsträckning som de äldre barnen. Vi upplever att det är ett stort fokus på omsorg för de yngre barnen, där de yngre barnen inte anses vara i samma behov som de äldre barnen av att stimuleras och utmanas av miljön samt av förskolepersonal. De yngre barnen kan på så vis gå miste om situationer där de kan stimuleras och utmanas i sin grovmotorik enligt oss. Ericsson (2001) betonar vikten av tidiga insatser, vi tänker att synsättet och arbetssättet som vi beskrev ovan skulle kunna resultera i att de yngre barnen inte får det stöd de behöver.

Det går att utläsa att informanterna anser att de yngre barnen utmanas mer i de vardagliga situationerna och att de äldre barnen är i större behov av att utmanas av olika miljöer samt av förskolepersonal. Det framgår även att de äldre barnen därför prioriteras när det gäller gymnastiksalarna och ibland även rörelserum samt olika utflykter. Vi anser att detta är ett synsätt och arbetssätt som vi upplevt på fler förskolor och även under vår utbildning. De yngre barnen upplever vi inte omfattas av den pedagogiska verksamheten i samma utsträckning som de äldre barnen. Vi upplever att det är ett stort fokus på omsorg för de yngre barnen, där de yngre barnen inte anses vara i samma behov som de äldre barnen av att utmanas av miljön samt av förskolepersonal. De yngre barnen kan på så vis gå miste om situationer där de kan utmanas i sin grovmotorik enligt oss. Ericsson (2001) betonar vikten av tidiga insatser, vi tänker att synsättet och arbetssättet som vi beskrev ovan skulle kunna resultera i att de yngre barnen inte får det stöd de behöver.

Observation av barns grovmotoriska utveckling

Det har framgått att samtliga informanter beskriver att de observerar barnens grovmotoriska utveckling. Osnes m.fl. (2012), Sigmundsson och Pedersen (2004) betonar det som viktigt att observera och följa barns grovmotoriska utveckling. För att kunna följa barns grovmotoriska utveckling över tid tänker vi att det är viktigt att på något sätt dokumentera detta för att kunna synliggöra processen. Ingen av informanterna lyfte under intervjuerna att de dokumenterar, en beskriver att hen gjorde det förut men inte längre. Om informanterna dokumenterar var inget vi frågade om, vilket gör det svårt att dra slutsatser om de gör detta eller inte, för att kunna göra det så skulle det behövas studeras vidare. Vi kan dock spekulera om att det kan vara så

att de inte arbetar medvetet med att dokumentera barnens grovmotoriska utveckling på ett pedagogiskt sätt, där de reflekterar över barnens grovmotorik. Framför allt med tanke på att flera av informanterna uppger att det inte är ett prioriterat område. Flera av våra informanter upplever dessutom att grovmotoriken hamnat i skymundan vilket är något som både forskare och politiker signalerat (Fridolin & Nilsson, 2016; Fridolin & Wikström, 2016; Hannaford, 1997; Nöjd, 2011; Osnes m.fl., 2012). En av informanterna berättar dessutom att de inte reflekterar angående barns grovmotoriska utveckling på avdelningsmöten längre.

Frågan är vad detta kan få för konsekvenser om det inte arbetas aktivt och medvetet med att följa barns grovmotoriska utveckling? Ericsson (2005) samt Jagtøien m.fl. (2002) beskriver att barn har ett eget driv och en benägenhet att utmana sina grovmotoriska färdigheter på deras egen nivå. Detta menar vi skulle kunna tolkas som att barn utvecklas i sin grovmotorik själva i den fria leken. Vilket skulle kunna innebära att det inte behövs att förskolepersonal arbetar aktivt och medvetet med barns grovmotorik. Jagtøien m.fl. (2002) lyfter dessutom att de flesta barnen utvecklas på ett sätt som kan kallas normalt och att det sker även utan medvetenhet från omgivningen eller barnet själv. Vi tolkar detta som en mognadsbaserad teori där utvecklingen ses som förutbestämd oavsett miljö, där barnet tar nästa steg i sin utveckling när barnet är redo (Sigmundsson & Pedersen, 2004). Informanterna beskriver även barnens utvecklande av grovmotoriken i den fria leken och hälften av dem beskriver att de flesta barnen utvecklas på ett sätt som skulle kunna benämnas som normalt. Samtidigt betonar samtliga informanter miljön och deras egen roll som förskollärare samt att barnen behöver få övas extra mycket i det som är svårt för dem. Osnes m.fl. (2012), Sigmundsson och Pedersen (2004) beskriver dessutom att barn inte växer ifrån ogynnsamma rörelsemönster och att det därför är viktigt med tidiga insatser. I denna studie framgår till viss del motstridiga argument i denna fråga. För att kunna besvara vad det kan få för konsekvenser för barns grovmotoriska utveckling om det inte arbetas med aktivt och medvetet av förskolepersonal så skulle det behövas en uppföljande studie.

Komplexiteten i att följa och bedöma barns grovmotoriska utveckling

I observation och dokumentation av barns grovmotoriska utveckling ingår det att bedöma barns grovmotoriska utveckling för att kunna tillsätta insatser för barn i grovmotoriska svårigheter. Att tillsätta tidiga stödinsatser anser vi med stöd av Ericsson (2005), Sigmundsson och Pedersen (2004) vara viktigt, men komplext. Något som kan göra att grovmotoriken ses som en mognadsfråga tänker vi är att Förskolans läroplan innehåller mål att sträva efter (Skolverket, 2016), detta innebär enligt Skolinspektionen (2011) att barn inte har särskilda mål de ska uppnå vid en viss ålder. Att det inte finns tydliga mål kan försvåra för att kunna bedöma när en stödinsats krävs tänker vi, framför allt eftersom barnen inte ska jämföras enligt Skolinspektionen (2011). Detta tänker vi gör att det hos förskolepersonal kan ses som att barnen bara ska få mogna till sig då det råder en osäkerhet kring detta. En bidragande faktor menar vi kan vara osäkerheten kring vilket stöd som kan ges förskollärare och barn när ett barn befinner sig i grovmotoriska svårigheter. Allt detta anser vi kan resultera i ett avvaktande beteende hos förskolepersonal som kan leda till att barn inte får det stöd de behöver i tid.

Vi tycker att det är angeläget med tydligare stöd från andra professioner och att grovmotorisk utveckling prioriteras igen. Däremot tydliga mål att uppnå i förskolan anser vi inte är något att eftersträva. Detta skulle nämligen enligt oss innebära att förskolan blir skolifierad, vilket vi anser vore förödande för barns lustfyllda lärande och utveckling i förskolan. Något som vi tror emellertid kan ge stöd för förskolepersonal i sitt bedömande angående om barn är i grovmotoriska svårigheter tänker vi är de mognadsbaserade teorierna. Detta genom de mognadsbaserade teoriernas utarbetade skalor gällande vad det som kan benämnas som normala barn bör kunna vid vissa åldrar (Sigmundsson & Pedersen, 2004). Om teorier om detta används så tror vi att jämförelser mellan olika barn kan undvikas då förskolepersonal har något annat att utgå ifrån vid en bedömning om ett barn är i behov av stöd. Detta är dock mer komplext än så då Skolinspektionen (2011) lyfter att olika typer av material får användas om det är ett av flera material i en allsidig uppföljning. Detta innebär att ett barns grovmotoriska utveckling inte får bedömas enligt en enda teori för vad barn bör kunna. Det är även problematiskt vad som bedöms som normalt och icke-normalt, vilket vi menar kan bli en konsekvens av att bedöma barn enligt de mognadsbaserade teorierna. I förskolan bör ej kunskapskontroller göras enligt Skolinspektionen (2011) som ställer sig väldigt kritiska till detta, vilket vi håller med om då även detta skulle innebära att förskolan blir skolifierad. Det här gör det ännu mer komplext att bedöma om barn är i behov av stöd i sin grovmotorik. Att följa och bedöma barns grovmotoriska utveckling är alltså angeläget men komplext, vilket förklarar varför vi inte kunnat påvisa ett tydligt arbetssätt när det kommer till att följa barns grovmotoriska utveckling i denna studie.

Erfarenheter, teorier, perspektiv och orsaker

Vi upplever att flera av informanterna först uppgav att de ej hade erfarenheter av barn i svårigheter med grovmotoriken, men att det under intervjuerna kom fram mer och mer. Vi funderar över om detta kan ha att göra med att grovmotoriken inte är så uppmärksam idag? Att informanterna inte reflekterar så mycket över detta på grund av det. Det skulle också kunna vara så att informanterna kände sig osäkra på begreppet barn i svårigheter med grovmotoriken. Detta begrepp är något som kan uppfattas som svårdefinierat och som vi valt att inte definiera för informanterna. Begreppet svårigheter kan antingen tolkas som alla barn som tillfälligt eller varaktigt är i behov av stöd, alltså väldigt brett eller som barn som är i behov av större varaktigt stöd. Vi upplever att informanterna började med att fokusera på barn i behov av större bestående stöd för att sedan fokusera på den större definitionen. Varför vi valde att inte definiera begreppet var för att vi ansåg att det hade styrt informanterna och vi hade då ej kunnat utläsa på samma sätt deras perspektiv på barn i svårigheter med grovmotoriken.

Angående informanternas perspektiv så anser vi, utifrån tidigare forskning, att vi kan dra slutsatserna att informanternas synsätt stämmer in på sociokulturell teori, där barnets utveckling sker i samspel mellan arv och miljö i en omfattande social och historisk process (Askland & Sataøen, 2003; Ericsson, 2005; Sigmundsson & Pedersen, 2004). Detta perspektiv ger även Jagtøien m.fl. (2002) och Osnes m.fl. (2012) uttryck för. Jagtøien m.fl. (2002) betonar vidare det som ytterst viktigt med aktiviteter som ger erfarenhet och lärande

för den grovmotoriska utvecklingen, vilket är något som informanterna också lyfter i hög utsträckning. Osnes m.fl. (2012) tillägger motivation och självuppfattning som påverkande faktorer, två av informanterna har beskrivit att barn kan begränsas av osäkerhet, vilket vi håller med om. Det framgår i studien att orsakerna till grovmotoriska svårigheter är komplexa, vilket är något som Haug (refererad i Jagtøien m.fl., 2002, s 113) betonar.

Inom det sociokulturella perspektivet tolkar vi att både det relationella perspektivet (barn *i* svårigheter) och det kategoriska perspektivet (barn *med* svårigheter) ryms (Emanuelsson, 2001; Persson, 1998). Det relationella perspektivet betonar informanterna genom att belysa barnens omgivning, miljön samt förskolläraens roll och möjligheter till att öva som påverkande faktorer i barns grovmotoriska utveckling. Det kategoriska perspektivet ingår även i det sociokulturella perspektivet tänker vi då det behandlar arv och detta är något som informanterna också lyfter i och med att de beskriver diagnoser och funktionshinder som möjliga orsaker till barn i grovmotoriska svårigheter. Det är intressant att våra informanter även nämner små faktorer som påverkar barn som till exempel kläder. Detta tyder på ett relationellt perspektiv då informanterna till och med synliggör mindre faktorer utifrån som påverkar barnet. En mindre faktor som kläder är något som är lätt åtgärdat som ingen av tidigare forskning eller litteratur i denna studie lyfter, därför tycker vi att detta är en intressant aspekt. Däremot mognadsteorier tycker vi oss inte kunna utläsa hos informanterna lika tydligt i denna studie. Dock kan vi utläsa att när informanterna uttrycker att barn utvecklas olika så skulle detta kunna antyda ett mognadsperspektiv.

Vi har i denna studie utgått från ett relationellt perspektiv på barn i grovmotoriska svårigheter, vi har alltså utgått från att barns svårigheter är situationellt och beroende av ett sammanhang vilket även Askland och Sataøen (2014) beskriver. Forskare, författare och informanter har till stor del uttryckt sig angående grovmotoriska svårigheter som något barn har eller barn med problem. Vi har valt att inte lägga alltför stor vikt vid deras benämningar då de alla har lyft vikten av miljö, förskolepersonal, tillfällen att öva och många olika faktorer som kan påverka, vilket vi menar innefattar ett relationellt perspektiv. Vi har dock när vi själva uttryckt oss under intervjuer och i text i denna studie varit noga med att benämna barn som i grovmotoriska svårigheter. Trots att vi valt att utgå från ett sociokulturellt perspektiv med ett relationellt synsätt på barn i grovmotoriska svårigheter så har vi inte helt velat utesluta andra teorier och perspektiv då vi anser att de kan komplettera varandra och ge ett vidgat perspektiv.

Att grovmotoriken utvecklas hela livet är något som en informant tillsammans med våra referenser Ericsson (2005), Sigmundsson och Pedersen (2004) lyfter. Vi tänker också att människans grovmotorik utvecklas ständigt i en livslång process, ibland går det framåt och ibland går det bakåt beroende på hur mycket vi övar och vad våra kroppar klarar av. Vi tänker däremot att grovmotoriken utvecklas som mest i förskoleåldern, men att utvecklingen inte slutar där. Informanten lyfter även att det är fantastiskt hur mycket barnen klarar av och detta håller vi fullständigt med om. Vi måste tänka oss in i barnens situation, exempelvis som informanten nämnde, så får vi inte glömma hur hög stolen faktiskt är för ett barn.

Förskolans strukturella förutsättningar

Det går att utläsa i denna studie en viss osäkerhet angående vilka professioner som kan ge stöd och vilket stöd dessa kan bidra med. Vi upplever att det varit svårt att finna i litteratur och tidigare forskning vad för stöd som kan erbjudas förskolor när det kommer till svårigheter i barns grovmotorik. En informant uttrycker även att extra stöd i förskolan idag är svårt att få. Denna osäkerhet angående möjligheter till stöd och svårigheter att få stöd i kombination med färre personal som informanter och Grahn (2007) uppger, anser vi kan få stora konsekvenser för barn som är i behov av stöd i deras grovmotorik.

Vi upplever att det idag är mer stressigt i samhället överlag och att detta även påverkar förskolan. Vi tänker även att det är högre krav på förskollärare idag och att det samtidigt är större barngrupper som gör att tiden blir ännu mer begränsad, vilket informanterna också gett uttryck för. Vi tror att detta påverkar om ett barn i svårigheter i grovmotoriken överhuvudtaget hinner uppmärksammas och om ett barn uppmärksammas hur detta arbetas vidare med.

Vi instämmer med informanterna, tidigare forskning och litteratur, att miljön är viktig för barns grovmotoriska utveckling (Ericsson m.fl., 2009; Jagtøien m.fl., 2002; Sigmundsson & Pedersen, 2004; Wiklund, 2013). Däremot att miljön skulle vara den *enda* möjligheten att kunna påverka barns grovmotorik som Sigmundsson och Pedersen (2004) beskriver, stämmer inte överens med det våra informanter uttryckt. Våra informanter har betonat miljön som viktig, men att även gener påverkar. Informanterna har beskrivit rörelselekar, rörelsesånger, dans och drama. Detta tänker vi är exempel på sådant som inte är helt beroende av miljön. Vi menar att miljön är viktig då den erbjuder barn utmaningar i sig och skapar möjligheter för att kunna aktivera barnen, men att miljön inte är den enda faktorn som påverkar barns grovmotoriska utveckling. Vi tänker att genom att säga att miljön är den enda möjligheten att kunna påverka barns grovmotorik så säger Sigmundsson och Pedersen (2004) att ingenting annat kan påverka. Detta menar vi inte stämmer då tidigare forskning samt informanternas uttalanden i denna studie har lyft många olika faktorer som påverkar barns grovmotoriska utveckling.

Flera av informanterna nämner att barnen kan begränsas av att de inte får öva sin grovmotorik tillräckligt utanför förskolan. De tar upp orsaker som överbeskyddande vårdnadshavare, ökad trafik och andra faror, och att stillasittande aktiviteter konkurrerar. Att fysiska aktiviteter idag konkurrerar med stillasittande aktiviteter och att barn behöver träna sin grovmotorik mer belyses även i tidigare forskning och i litteratur (Fridolin & Nilsson, 2016; Fridolin & Wikström, 2016; Hannaford, 1997; Nöjd, 2011; Osnes, m.fl., 2012). Vi tänker tillbaka på vår egen barndom som två personer som är födda under slutet av 1980-talet och början av 1990-talet. Vi ser en skillnad på barn idag och vår egen barndom då olika digitala medier började komma. Medierna TV, dator och mobiltelefoner var inte i närheten av att vara så etablerat och integrerat i vår vardag som det är idag. Vi var mycket utomhus som barn och lekte, vi upplever att barn idag i mindre utsträckning är utomhus. Vi får känslan av att vårdnadshavare idag också är mer överbeskyddande, att det finns ett större kontrollbehov i samhället idag än

när vi var små för drygt 20 år sedan, och att detta också begränsar barnens möjligheter till att vara fysiskt aktiva utomhus.

Slutsatser

Syftet med denna studie har varit att belysa verksamma förskollärares upplevelser av arbetet med att stötta, stimulera och utmana barn i grovmotoriska svårigheter. Vi har särskilt beaktat tre olika frågeställningar som har behandlat verksamma förskollärares upplevelser av deras arbetsätt, erfarenheter, orsaker till att barn befinner sig i grovmotoriska svårigheter samt förutsättningar för att stötta och utmana dessa barn i förskolan. Vi upplever att vi uppnått studiens syfte och besvarat frågeställningarna. Det har framgått att informanterna beskriver att de arbetar med att stötta, stimulera och utmana barn i grovmotoriska svårigheter i både vardagssituationer och i olika aktiviteter som innefattar rörelse. Denna studie betonar vikten av att barn får öva sin grovmotorik mycket utifrån deras egna förutsättningar på ett lustfyllt vis samt att förskollärare och miljö har en central roll i barns grovmotoriska utveckling. Informanterna beskriver att de har varierande erfarenheter av barn i grovmotoriska svårigheter. Orsaker till att barn befinner sig i svårigheter i grovmotoriken framgår som komplext och beroende av arv, miljö, omgivning samt möjligheter till att öva. Barns grovmotoriska utveckling kan vidare påverkas av många olika faktorer. Informanterna beskriver att förskolans strukturella förutsättningar för att stötta, stimulera och utmana barn i grovmotoriska svårigheter har försämrats. De lyfter att barns grovmotoriska utveckling kan påverkas av personalbrist, brist på kunskaper och erfarenheter hos förskolepersonal, tid, brister i utomhus- och inomhusmiljö, material, större barngrupper samt brist på fysisk aktivitet utanför förskolan. Trots alla hindren som vi nämnt ovan så lyfter informanterna deras möjligheter att påverka och arbeta runt detta genom att strukturera, planera och organisera i förskolans verksamhet. Avslutningsvis visar vår studie på att förskolan har en viktig roll i barns grovmotoriska utveckling och att det är angeläget att stötta, stimulera och utmana barn i grovmotoriska svårigheter i förskolan.

Vidare forskning

I denna studie kan vi inte dra några slutsatser angående hur förskollärare arbetar i praktiken med att stötta, stimulera och utmana barn i grovmotoriska svårigheter. För att kunna dra slutsatser om detta vore det intressant att utföra en uppföljande studie med observationer som metod för att se hur det arbetas i praktiken. I vår studie är det inte heller möjligt att kunna generalisera resultatet i en vidare bemärkelse då den bara innefattar sex informanter, ett geografiskt område och endast kommunala förskolor med liknande pedagogisk inriktning. För att det ska bli möjligt att generalisera hade en uppföljande enkätstudie där många deltar, med flera olika förskolor, på olika geografiska områden kunnat vara relevant. Det hade även varit intressant att undersöka vidare vad det kan få för konsekvenser om förskolepersonal inte arbetar aktivt och medvetet med barns grovmotoriska utveckling. Detta är något som skulle kräva en longitudinell studie med observationer som metod för att besvara.

Referenslista

Askland, L. & Sataøen, S.O. (2003). *Utvecklingspsykologiska perspektiv på barns uppväxt*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Dalen, M. (2015). *Intervju som metod*. (2., utök. uppl.) Malmö: Gleerups utbildning.

Ekholm, L. & Jonsell, R. (2017). *Förskola: Samarbete*. I Rikshandboken i barnhälsovård. Tillgänglig: <http://www.rikshandboken-bhv.se> (Hämtad 2017-10-30)

Ellneby, Y. (2007). *Barns rätt att utvecklas*. ([Ny utg.]). Stockholm: Natur och kultur.

Emanuelsson, I. (2001). *Forskning inom det specialpedagogiska området: en kunskapsöversikt*. Stockholm: Statens skolverk. Tillgänglig: <http://hundochkatter.se/Forskninginomdetspec.ped.omr.enkunscovers.pdf> (Hämtad 2017-11-14)

Ericsson, I. (2005). *Rör dig - lär dig: motorik och inläring*. Stockholm: SISU idrottsböcker.

Ericsson, I. (2008). *MUGI motoriklek: med observationsschema för förskola och skola*. Uppsala: Kunskapsföretaget.

Ericsson, I., Grahn, P. & Skärbäck, E. (2009). Närmiljöns betydelse och hur den kan påverkas. *Educare*, 1, 81-101. Tillgänglig: https://pub.epsilon.slu.se/4036/1/ericsson_et_al_091014.pdf (Hämtad 2017-10-09)

Fjørtoft, I. (2001). The Natural Environment as a Playground for Children: The Impact of Outdoor Play Activities in Pre-Primary School Children. *Early Childhood Education Journal*, 29(2), 111-117. Tillgänglig: <https://link.springer-com.proxy.ub.umu.se/article/10.1023/A%3A1012576913074> (Hämtad 2017-10-09)

Fridolin, G. & Wikström, G. (2016). Barn som rör sig mer presterar bättre. *Dagens samhälle debatt*. Tillgänglig: <https://www.dagensamhalle.se/debatt/mer-roerelse-kan-fa-upp-skolresultaten-29403> (Hämtad 2017-10-09)

Fridolin, G. & Nilsson, F. *Uppdrag angående mer rörelse i skolan*. U2016:04956:S. Stockholm: Skolverket/Utbildningsdepartementet. Tillgänglig: https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.256282!/U2016_04956_Mer_roerelse.pdf (Hämtad 2017-10-09)

Forell, E. & Holmström, E. (2010). Sex förskollärares syn och arbetssätt med motorik, motoriska svårigheter och rörelse i förskolan. Examensarbete, Högskolan i Gävle,

Läroprogrammet. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:370192/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 2017-10-10)

Grahn, P. (2007). Barnet och naturen. I: L.O. Dhalgren; (red.), S. Sjölander; (red.), J.P. Strid; (red.) & A. Szczepanski (red.), *Utomhuspedagogik som kunskapskälla - närmiljö blir lärmiljö*. (S. 55-104). Lund: Studentlitteratur.

Hammar, L. & Johansson, I. (2008). *Visst kan ALLA vara med!: i idrott, lek och spel*. Örebro: Varsam.

Hannaford, C. (1997). *Lär med hela kroppen: inläring sker inte bara i huvudet*. Jönköping: Brain Books.

Hwang, P. & Nilsson, B. (2003). *Utvecklingspsykologi*. (2., rev. uppl.) Stockholm: Natur och kultur.

Jagtøien, G.L., Hansen, K. & Annerstedt, C. (2002). *Motorik, lek och lärande*. (1. uppl.) Göteborg: Multicare.

Löfdahl, A. (2014). God forskningsed - regelverk och etiska förhållningssätt. I: A. Löfdahl; (red.), M. Hjalmarsson (red.) & K. Franzén (red.). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. (32-43). Stockholm: Liber

Löfgren, H. (2014). Lärarberättelser från förskolan. I: A. Löfdahl; M. Hjalmarsson & K. Franzén (red.). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. (144-155). Stockholm: Liber.

McWilliams, C., Ball, C., Benjamin, S.E., Hales, D., Vaughn, A. & Ward, D.S. (2009). Best-practice guidelines for physical activity at child care. *Pediatrics*, 124(6), 1650-1659.

doi:10.1542/peds.2009-0952. Tillgänglig:

<http://pediatrics.aappublications.org.proxy.ub.umu.se/content/pediatrics/124/6/1650.full.pdf> (Hämtad 2017-10-27)

Nationalencyklopedin [NE]. (2017). *Motorik*. Tillgänglig:

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/motorik> (Hämtad 2017-10-21)

Nöjd, M. (2011, september). Mer tid för rörelse. *Förskolan. Lärarförbundet*. Tillgänglig: <http://forskolan.se/mer-tid-for-rorelse/> (Hämtad 2017-10-12)

Osnes, H., Skaug, H.N. & Eid Kaarby, K.M. (2012). *Kropp, rörelse och hälsa i förskolan*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Paugels, P. & Raustorp, A. (2013). Att studera förskolebarns fysiska aktivitet.

Socialmedecinsk tidskrift, 90(4), 510-517. Tillgänglig:
<http://www.socialmedicinsktidskrift.se/smt/index.php/smt/article/view/1023/829> (Hämtad 2017-10-05)

Persson, B. (1998). Den motsägelsefulla specialpedagogiken - motiveringar, genomförande och konsekvenser. *Specialpedagogiska rapporter*, 11, 1-55. Tillgänglig:
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/13581/1/gupea_2077_13581_1.pdf (Hämtad 2017-11-14)

Repstad, P. (2007). *Närhet och distans - kvalitativa metoder i samhällsvetenskap* (4. uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Sigmundsson, H. & Pedersen, A.V. (2004). *Motorisk utveckling: nyare perspektiv på barns motorik*. Lund: Studentlitteratur.

Skolinspektionen. (2011). *Hur följa barns utveckling?* Tillgänglig:
<https://studentportalen.uu.se/uusp-filearea-tool/download.action?nodeId=717069&toolAttachmentId=139125> (Hämtad 2017-10-07)

Skolinspektionen. (2017). *Om oss*. Tillgänglig: <https://www.skolinspektionen.se/sv/Om-oss/> (Hämtad 2017-11-29)

Skolverket. (2016). *Läroplan för Förskolan: reviderad 2016*. (2 rev. uppl.) Stockholm: Skolverket.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. (4., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Vanderloo, L., Tucker, P., Johnson, A., Burke, S., & Irwin, J. (2015). Environmental Influences on Preschoolers' Physical Activity Levels in Various Early-Learning Facilities, *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 86:4, 360-370, DOI: 10.1080/02701367.2015.1053105. Tillgänglig: <http://www.tandfonline-com.proxy.ub.umu.se/doi/pdf/10.1080/02701367.2015.1053105?needAccess=true> (Hämtad 2017-10-30)

Vetenskapsrådet. (2002). Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Tillgänglig: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (Hämtad 2017-10-23)

Vetenskapsrådet. (2015). En likvärdig förskola för alla barn – innebörder och indikationer. Stockholm: vetenskapsrådet. Tillgänglig:
https://publikationer.vr.se/wp-content/uploads/2015/07/En-likvaerdig-foerskola_webb.pdf (Hämtad 2017-10-16)

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningsed*. Tillgänglig:
<https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/> (Hämtad 2017-10-28)

Wikland, M. (2013). Att bedöma stödjande miljöer för fysisk aktivitet i förskolan.
Socialmedicinsk tidskrift, 90(4), 561-571. Tillgänglig:
<http://socialmedicinsktidskrift.se/index.php/smt/article/view/1024/842> (Hämtad 2017-10-09)

Missivbrev

Hej!

Våra namn är Sara Berggren och Azhar Al-Fadli och vi går 7:e terminen på förskolläraryrket här i Umeå. Vi kontaktar er angående en studie som vi ska genomföra som handlar om barns grovmotoriska utveckling. Förskollärarna behöver inte förbereda sig eller ha särskilda kunskaper förutom att hen ska vara utbildad förskollärare. Vi planerar att intervjuerna kommer att ta cirka 30 minuter. Svar och resultat kommer att behandlas så att obehöriga inte kan ta del av det. Denna studie är ett examensarbete och kommer därför att publiceras av Umeå Universitet på DiVA (Digitala Vetenskapliga Arkivet). Vi kommer att dokumentera intervjun med ljudinspelning och anteckna med papper och penna. Den som deltar i studien kommer att oidentifieras, dokumentationsmaterial kommer bara användas i syfte för studien och förskolläraren har rätt att avsluta medverkan i studien när som helst med omedelbar verkan utan anledning. För att medverka behövs en underskrift om samtycke därför bifogar vi en samtyckesblankett.

Stort tack för att ni visat intresse för att delta i vår studie!

Kontaktuppgifter:

Namn: Sara Hofberg Berggren
Mobil: 07X - XXX XXX X
E-mail: Hxxxxxx@Hotmail.com

Namn: Azhar Al-fadli
Mobil: 07X - XXX XXX X
E-mail: Zxxxxxxx@Gmail.com

Samtyckesblankett

Härmed medger jag mitt samtycke till att medverka i denna studie:

Underskrift och datum: _____

Intervjugudie

Uppvärmningsfrågor:

Hur länge har du arbetat som förskollärare?

När utbildade du dig?

Vilken åldersgrupp på barnen arbetar du med?

Område 1: Att arbeta med barns grovmotorik:

Kan du berätta för oss hur ni/du arbetar med att stötta och utmana barn i svårigheter i grovmotoriken? Kan du ge exempel?

Område 2: Erfarenheter av barn i svårigheter

Vilka erfarenheter har du av barn i svårigheter i sin grovmotorik? Vad ser du för orsaker till detta?

Område 3: Förutsättningar för att stötta och utmana barn i svårigheter i grovmotoriken?

Kan du berätta för oss vad det är som kan underlätta och möjliggöra arbetet med barn i grovmotoriska svårigheter?

Kan du berätta för oss vad som kan försvåra och hindra arbetet med barn i grovmotoriska svårigheter?

Område 4: Övrigt:

Har du något att tillägga som du tycker att vi har glömt att fråga om?